Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 8 август 1974 йил, пайшанба • № 185 (15.965). Баҳоси 3 тийин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлиси тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг еттинчи сессияси 7 августда Тошкентда ўз ишини давом эттирди.

Эрталаб соат 10 да Олий Советнинг учинчи мажлиси бошланди. Мажлисни Олий Совет Раисининг ўринбосари депутат **С. Ескиев** очди.

Мажлисда сессиянинг кун тартибидаги иккинчи масала — Ўзбекистон ССРнинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги масала юзасидан музокаралар давом эттирилди. Музокараларда депутатлардан **Г. Юсупов** (251-Панжакент сайлов округи), **Тен Хак Гюн** (226-Калинин сайлов округи), **Р. Бобоназаров** (434-Қизкетган сайлов округи) сўзга чиқдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг 1973 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни бир овоздан тасдиқлади.

Шундан кейин Ўзбекистон ССРнинг Халқ маорифи тўғрисидаги Қонуни лойиҳаси ҳақида тингланди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Халқ маорифи доимий комиссияси раиси депутат **Э. Ғафуржонов** доклад қилди.

Шу лойиҳани муҳокама қилишда депутатлардан **С. Шермуҳамедов** (83-Янгибозор сайлов округи), **Ғ. Абдураҳмонов** (379-Коминтерн сайлов округи), **Г. Г. Светленко** (215-Янгиобод сайлов округи), **А. А. Олесова** (360-Ленин сайлов округи) иштирок этдилар.

Депутатлар Ўзбекистон ССРнинг Халқ маорифи тўғрисидаги Қонунини бир овоздан қабул қилдилар.

Танаффусдан кейин мажлисни Олий Совет Раиси депутат **С. Х. Сирожиддинов** олиб борди.

Сессия кун тартибидаги тўртинчи масала — Ўзбекистон ССРнинг Давлат нотариати тўғрисидаги Қонуни лойиҳаси ҳақида Олий Советнинг Қонун лойиҳалари тайёрлаш доимий комиссияси раиси депутат **М. Қориев** доклад қилди.

Шу масала юзасидан музокараларда депутат **М. С. Восиқова** (373-Ёзёвон сайлов округи) иштирок этди.

Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг Давлат нотариати тўғрисидаги қонунини бир овоздан қабул қилди.

Сессияда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат **Ҳ. М. Пўлатова**нинг республика Олий Совети Президиуми Фармонларини тасдиқлаш тўғрисидаги доклади тингланди.

Олий Совет ўз муҳокамасига тақдим этилган Фармонларни бир овоздан тасдиқлади ва тегишли Қонунлар ҳамда Қарорлар қабул қилди.

Депутатлик вазифаларини қандай бажараётганликлари тўғрисида Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари **Ғ. Бобоёров** билан **А. Раҳимхўжаев** ахборот бердилар.

Олий Совет ишлаб чиқариш коллективларидаги ишларини депутатлик вазифасини бажариш билан моҳирона боғлаб олиб бораётган депутатлар Ғ. Бобоёров ва А. Раҳимхўжаевларнинг фаолиятини маъқуллади.

Саккизинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг еттинчи сессияси ўз ишини тамомлади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ДОИМИЙ КОМИССИЯЛАРИНИНГ МАЖЛИСЛАРИ

7 августда Ўзбекистон ССР Олий Советининг бир қанча доимий комиссияларининг мажлислари бўлди.

Сув хўжалиги ҳамда табиатни муҳофаза қилиш комиссиясининг мажлисида [illegible] сувини муҳофаза қилиш ва улардан мақсадга мувофиқ фойдаланиш юзасидан Ўзбекистон ССР ҳукумати белгилаган тадбирлар қандай бажарилаётганлиги ҳақида Мелиорация ва сув хўжалиги, Геология, Қишлоқ хўжалиги, Совхозлар министрликларининг доклади муҳокама қилинди.

Транспорт, йўл хўжалиги ва алоқа комиссияси республикада алоқа корхоналари ва бошқа объектлар қурилиши қандай бораётганлиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқди.

Ташқи ишлар комиссияси Тошкентнинг чет эллардаги қардош шаҳарлари билан ўзаро муносабатларини ривожлантириш ҳақидаги ва социалистик мамлакатлар ҳамда ривожланаётган мамлакатларга техникавий ёрдам беришда Ўзбекистон ССРнинг иштирок этиши тўғрисидаги ахборотни тинглади.

(ЎзТАГ).

Қирғизистон пахтакорлари Андижон далаларида

АНДИЖОН, 6 август. (ЎзТАГ). Қирғизистоннинг Ўш области пахтакорлари ўзаро текшириш бригадаси бутун Андижон областига келди. Ўзаро текшириш бригадасига Ўш областъ партия комитетининг секретари В. Макаренко бошчилик қилмоқда.

Мусобақадош дўстлар группаси [illegible] Қўрғонтепа ва Балиқчи районларининг колхоз ва совхозларига жўнаб кетишди.

(ЎзТАГ).

ЎҚУВЧИЛАР ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БРИГАДАЛАРИ АЪЗОЛАРИ БУТУНИТТИФОҚ СЛЁТИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

МУНОСИБ ЎРИНБОСАРЛАР БЎЛИБ ЕТИШИНГИЗ!

Азиз ёш дўстлар!

Сизларни, шонли юбилей — комсомол ва пионер ташкилотига Владимир Ильич Ленин номи берилганининг эллик йиллиги [illegible] Бутуниттифоқ слётига тўпланган ўқувчилар ишлаб чиқариш бригадалари аъзоларини, шунингдек бригадаларнинг ишига раҳбарлик қилаётган ўқитувчилар ва ишлаб чиқариш илғорларини қизғин табриклайман.

Сизларнинг слётингиз Ставрополь ўлкаси диёрида ўтмоқда. [illegible] мактаб ўқувчиларининг колхоз ва совхоз далаларида [illegible] ташаббуси [illegible]. Бу ташаббус эндиликда оммавий ҳаракатга айланди. Бу ҳаракатда 3 миллиондан ортиқ ўқувчи [illegible] қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида [illegible] мўл ҳосил етиштириш учун курашмоқдалар [illegible].

Ўқувчилар бригадаларининг аъзолари [illegible] агротехника билимларини [illegible] илғор тажриба ва қишлоқ хўжалик техникасини [illegible] эгалламоқдалар, социалистик мусобақада [illegible].

Бригадаларда ўқувчиларнинг [illegible]

[illegible] муҳимдир.

Халқнинг фаровонлиги, мамлакатнинг бойлиги деҳқон меҳнатининг натижаларига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Бу меҳнат ҳамиша олижаноб ва фахрли меҳнат бўлиб қолади. Ёш дўстларимиз, сиз[illegible]

[illegible] ғини муқаддас билиб бажарингиз! Кекса авлодларнинг муносиб ўринбосарлари бўлишга, улуғ мақсад — коммунизм қуриш йўлида фидокорона меҳнат қилишга тайёрланингиз!

Л. БРЕЖНЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ВА ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ ШАРАФИГА ОЛИНГАН СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛАЁТГАНЛИГИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети шуни қайд қиладики, Ўзбекистон ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари ва зиёлилари Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси ва унинг Коммунистик партияси ташкил этилганлигининг 50 йиллигини мамлакатимиздаги барча миллатлар ва элатлар дўстлиги ва қардошлигининг катта умумхалқ байрами, ленинча миллий сиёсий тантанаси, пролетар интернационализми принциплари тантанаси байрами сифатида нишонлашга ҳозирлик кўрмоқдалар.

Ўзбекистон ССР меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитетининг 1973 йил декабрь Пленуми қарорларини ҳамда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев пахтакор республикалар партия-хўжалик активининг Тошкентда бўлиб ўтган йиғилишида сўзлаган нутқида республика олдига қўйган вазифаларни жанговар иш программаси сифатида қабул қилдилар.

КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатида 1974 йилда КПСС XXIV съезди қарорларини муваффақиятли амалга ошириш учун меҳнат шижоатини авж олдириб юбориш ҳақидаги оташин даъватидан илҳомланган республика меҳнаткашлари план топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани кенг авж олдириб юбордилар ва Ўзбекистон ССР ҳамда Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги шарафига зиммаларига юксак социалистик мажбуриятлар олдилар.

Республика меҳнаткашлари Коммунистик партия раҳбарлигида 1974 йилнинг биринчи ярмида социалистик мажбуриятларни бажариш, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини ривожлантириш ва аҳоли турмуш даражасини оширишда анчагина ютуқларга эришдилар.

Биринчи ярим йиллик планнинг асосий топшириқлари бажарилди, саноат маҳсулотини реализация қилиш, буюмларнинг асосий турларини ишлаб чиқариш, саноат, қурилишда меҳнат унумдорлигини ошириш, барча турдаги транспортда юк ташиш, чорвачиликнинг асосий маҳсулотлари ва пилла харид қилиш, чакана товар обороти ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ҳажми каби қатор кўрсаткичлар бўйича планлар ошириб бажарилди.

Капитал қурилиш яхшиланди: асосий фондларнинг 25 проценти ишга туширилиб, ўтган йилнинг худди шу давридагига нисбатан 12 процент кўп капитал маблағлар ўзлаштирилди. Бир қатор корхоналар ва ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди, кўплаб уй-жой, мактаблар, мактабгача болалар муассасалари, касалхоналар ва бошқа маданий-маиший объектлар фойдаланишга топширилди.

Қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги шарафига олган юксак социалистик мажбуриятларининг бажарилиши учун фидокорона курашмоқдалар. Улар баҳорги экинларни уюшқоқлик билан ва қисқа муддатларда экиб олиб, баҳорнинг ноқулай шароитлари ва сув танқислигини енга бориб, жами пахта майдонларининг ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил кўтариш, бошқа экинлардан юқори ҳосил олиш, чорва моллари туёғини кўпайтириш ва маҳсулдорлигини ошириш учун фидокорона кураш олиб бормоқдалар. Биринчи ярим йилликда давлатга чорвачилик маҳсулотлари ва пилла сотиш анча ортиғи билан бажарилди, ўтган йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан давлатга анча кўп миқдорда сабзавот, картошка ва мева-чева сотилди.

Эришилган муваффақиятлар партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг беш йилликнинг тўртинчи, белгиловчи йили давлат планларини ва юксак социалистик мажбуриятларни муддатидан илгари бажариш учун оммавий социалистик мусобақани авж олдириб юбориш юзасидан амалга оширган катта сиёсий ва ташкилотчилик ишлари натижасидир.

Кенг меҳнаткашлар оммасининг ижодий куч-ғайрати ишлаб чиқаришни юксалтириш ва унинг самарадорлигини оширишга хизмат қилувчи ички хўжалик резервларни қидириб топиш ва улардан фойдаланишга қаратилди.

План топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун меҳнаткашларнинг умумхалқ мусобақасида муқобил планлар вужудга келиб кенг ривож топди, турдош корхоналар коллективлари ўртасида шартномалар тузиш тажрибаси кенгайди. Корхоналарнинг илмий-тадқиқот ва лойиҳа-конструкторлик ташкилотлари билан алоқаси мустаҳкам бўлиб қолди, ишлаб чиқаришга фан ва техника ютуқларини жорий қилишни тезлаштириш учун ишчиларнинг шахсий планларини ва инженер-техник ходимларнинг ижодий планларини ишлаб чиқиб, амалга ошириш ҳаракати кенг ривож топди.

Саноат, қурилиш ва транспорт илғорларидан бир группасининг бир беш йилликда икки беш йиллик планни бажариш юзасидан мажбурият олиб, ажойиб ташаббус бошлаганлиги меҳнаткашларимиз ишга ижодий, коммунистик муносабатда бўлаётганликларининг ёрқин намунасидир. Саноатнинг ўзида бу ҳаракатга 1600 дан зиёд ишчи қўшилди. Улар смена нормаларини ошириб бажариб, ўнинчи беш йиллик ҳисобига ишламоқдалар.

Беш йилликнинг тўртинчи йили топшириқларини муваффақиятли бажариш ва Ўзбекистон ССР ҳамда Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун ўтказилаётган республика миқёсидаги социалистик мусобақада 1974 йилнинг иккинчи квартали якунларига кўра Қорақалпоғистон АССР, Андижон, Жиззах, Сурхондарё ва Самарқанд областлари ғолиб бўлишди. Уларга Ўзбекистон КП Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон Касаба союзлари республика совети ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроқлари ҳамда дипломлари берилди.

Шу билан бирга, Ўзбекистон ССР Олий Совети қайд қиладики, давлат плани топшириқларини бажариш ва социалистик мажбуриятларни адо этишда ҳали жиддий камчиликлар мавжуд, фойдаланилмаётган резервлар кўп.

Саноатнинг баъзи тармоқларида саноат маҳсулотининг ўсиш суръатлари кўнгилдагидек эмас ва йиллик план ҳамда мажбуриятларнинг бажарилиш даражаси паст. Масалан, химия саноатида саноат маҳсулотининг ўсиш суръатлари биринчи ярим йиллик планга кўра ҳисоб-китоб қилинган 17,7 процент ўрнига 9,9 процентни ташкил этди, ўрмон ва ёғочни қайта ишлаш саноатида 12 процент ўрнига 8,4 процент бўлди. Енгил ва маҳаллий саноат министрликлари бўйича ҳам худди шундай аҳвол юз берди.

Бир қатор областларда йиллик мажбуриятларни бажаришда жиддий аҳвол юз бермоқда. Масалан, Тошкент шаҳри корхоналари биринчи ярим йилликда маҳсулот реализация қилиш йиллик мажбуриятининг 46,2 процентини, Тошкент области 39 процентини, Хоразм области 41,3 процентини бажарди.

Саноатнинг айрим тармоқларида ишлаб чиқариш қувватларидан қониқарсиз фойдаланилмоқда, сменалаб ишлашни кўпайтиришга етарли эътибор берилмаётир. Бир қатор машинасозлик заводларида иш сменаси 1,1-1,2 дан ошмайди.

Биринчи ярим йилликда республикадаги 28 корхона маҳсулот реализация қилиш планини бажара олмади, баъзи корхоналар эса меҳнат унумдорлигини ошириш планини уддалай олмади.

Кейинги пайтларда ишлаб чиқарилаётган саноат маҳсулоти сифати яхшиланди. Бироқ, кўпгина корхоналарда ҳали ҳам маҳсулотнинг айрим турларини сифатсиз ишлаб чиқариш, амалдаги стандарт талабларини бузиш ҳоллари юз бермоқда. Баъзи министрлик ва идораларнинг корхона ва ташкилотлари янги техникани жорий қилиш планларини бажармаётирлар.

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида ҳам камчиликлар ва фойдаланилмаётган резервлар мавжуд. Айниқса Жиззах, Фарғона, Бухоро ва Самарқанд областларида ғўзани комплекс парвариш қилиш ва суғоришда шундай камчиликлар юз бермоқда. Кўпчилик хўжаликларда бегона ўтлар ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кураш бўшаштириб юборилган, культивацияни ўз вақтида ва сифатли ўтказишга эътибор берилмаётир. Пахта териш техникаси ремонти чўзилиб кетмоқда. Бу иш айниқса Қорақалпоғистон АССР, Хоразм ва Фарғона областларида суст бормоқда. Баъзи областларда сабзавот экинлари кам экилишига йўл қўйилди.

(Давоми бешинчи бетда).

«Ташсельмаш» коллективи йилнинг биринчи ярмида анча яхши ишлади — бош конвейердан 3.700 пахта комбайни чиқарилди, пландан ташқари 847 минг сўмлик маҳсулот тайёрланди. Запас қисмлар ва халқ истеъмол қиладиган товарлар ишлаб чиқариш юзасидан берилган топшириқ 421 минг сўм миқдорда ошириб бажарилди. Аммо муҳим камчиликлар ҳам бор. Баъзи цехлар ва бўлинмаларнинг бир меёрда ишламаётганлиги асосий камчиликдир. Бу ерда ойнинг бошида бўшашувчилик кайфиятларига берилиб кетилади, ойнинг охирида эса штурмчилик авж олиб кетади. Масалан, «Ташсельмаш»чилар июнь ойининг биринчи ўн кунлигида 46 та пахта териш машинаси ва қарийб 80 минг сўмлик запас қисмларни тайёрлаб бермадилар. Ойнинг охирида кўп куч-ғайрат сарф қилиниб, ана шу нуқсонларга хотима берилди. Июль ойида ҳам худди шундай аҳвол такрорланди. Биринчи ўн кунликда графикда мўлжалланган машиналарнинг 70 таси тайёрланмай қолди. 150,1 минг сўмлик товар маҳсулот ишлаб чиқарилмади. Қуювчилар 77 тоннадан ортиқ қуйма тайёрлаб бермадилар.

Социалистик мажбуриятларнинг бажарилишини текширамиз!

БУТУН ОЙ МОБАЙНИДА БИР МЕЁРДА ИШЛАШ КЕРАК

Фақат уч цех сидирғасига комплектлаш графигини бажарди, бункер цехида эса бир меёрда ишламаслик одат бўлиб қолди — бу ерда смена топшириқлари бажарилмаётир, поток линияга риоя қилинмаяпти, эртага қилинадиган ишларга тайёргарлик кўрилмаяпти, коллективда интизом бўш.

Бошқа хилдаги нуқсонларни ҳам кўрсатиб ўтиш мумкин, албатта. Йилнинг биринчи ярмида бир меёрда ишламаган темирчилик-пресс цехи июль ойида кўрсаткичларни яхшилади, қолоқликка анча барҳам берди. Бу факт истак бўлса пухта ишлаш мумкин эканлигини тасдиқлайди.

— Бу, дейди завод директори И. Х. Мусин, — ҳаммамиз учун ғоят муҳим вазифадир. — Корхона коммунистлари «ҳар куни бир меёрда ишлайлик!» деган шиор остида мусобақа бошлашга даъват этдилар. Бутун коллектив бу ташаббусни қуллаб-қувватлади. Смена топшириқларини кун сайин бажариш ва бинобарин, ўн кунлик, ойлик план ва квартал планларини муваффақиятли суратда амалга ошириш — шу яқин кунлар ичидаги мақсадимиздир.

Корхонанинг бир меёрда ишламаслиги шаҳардаги бошқа корхоналарнинг ишига ҳам тўсқинлик қилади. Шу боисдан «Ўзбексельмаш» заводи, масалан, йилнинг биринчи ярмида 752 минг сўмлик маҳсулотни тайёрлаб бермади. Бу ерда иш вақти кўпинча беҳуда сарф бўлмоқда. Трактор заводи июль ойининг дастлабки ўн олти куни мобайнида ойлик программани 37,9 процент бажарди, маҳсулотнинг қолган қисмини ойнинг иккинчи ярмида тайёрлашга тўғри келди.

Маҳсулотни бир меёрда ишлаб чиқариш учун мусобақани пухта уюштириш коллективларнинг олинган мажбуриятларни бажаришларига ёрдам беради.

Й. МУҚИМОВ.
(«Правда» мухбири).

Тошкент шаҳри.
(«Правда» газетасининг 6 август сони).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

РОСТОВ ОБЛАСТЬ ЦЕЛИНСКИЙ РАЙОНИДАГИ «МОСКОВСКИЙ» СОВХОЗИНИНГ КОМБАЙНЧИСИ — ЎРИМ-ЙИҒИМ ЗВЕНОСИНИНГ БОШЛИҒИ ЎРТОҚ Н. В. БОЧКАРЕВГА СОЦИАЛИСТИК МЕҲНАТ ҚАҲРАМОНИ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

1974 йилда донли экинлар ҳосилини ўриб-йиғиб олишда кўрсатган шавкатли меҳнати, техникадан фойдаланишдаги улкан маҳорати ҳамда ғаллани ўриб олиш ва янчишда юксак унумга эришганлиги учун Ростов область Целинский районидаги «Московский» совхозининг комбайнчиси — ўрим-йиғим звеносининг бошлиғи ўртоқ Николай Васильевич **Бочкаревга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони берилиб, унга Ленин ордени ҳамда «Ўроқ ва болға»** олтин медали топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1974 йил 6 август.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЗАПОРОЖЬЕ ОБЛАСТЬ, ТОКМАК РАЙОНИДАГИ «ЗАПОРОЖСКИЙ» СОВХОЗИНИНГ КОМБАЙНЧИСИ ЎРТОҚ В. М. ВОРОНИНГА СОЦИАЛИСТИК МЕҲНАТ ҚАҲРАМОНИ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

1974 йилда донли экинлар ҳосилини ўриб-йиғиб олишда кўрсатган шавкатли меҳнати, техникадан фойдаланишдаги улкан маҳорати ҳамда ғаллани ўриб олиш ва янчишда юксак унумга эришганлиги учун Запорожье область, Токмак районидаги «Запорожский» совхозининг комбайнчиси ўртоқ Владимир Максимович **Воронинга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони берилиб, Ленин ордени ҳамда «Ўроқ ва болға»** олтин медали топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1974 йил 6 август.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

РОСТОВДАГИ «МОСКОВСКИЙ» СОВХОЗИНИНГ 1974 ЙИЛГИ ҲОСИЛ ЎРИМ-ЙИҒИМИДА ИБРАТ КЎРСАТГАН ЎРИМ-ЙИҒИМ ЗВЕНОСИНИНГ АЪЗОЛАРИНИ СССР ОРДЕН ВА МЕДАЛЛАРИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Донли экинлар ҳосилини ўриб-йиғиб олишда кўрсатган шавкатли меҳнати ва маҳорати ҳамда техникадан юксак унумли фойдаланганлари учун қуйидагилар **мукофотлансин:**

ЛЕНИН ОРДЕНИ БИЛАН

Афоничев Иван Георгиевич — совхоз комбайнчиси.
Новиков Николай Дмитриевич — совхоз комбайнчиси.

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНИ БИЛАН

Киселев Виктор Васильевич — совхоз комбайнчиси.
Рибалко Юрий Иванович — Целинский автотранспорт корхонасининг шофери.

«ҲУРМАТ БЕЛГИСИ» ОРДЕНИ БИЛАН

Карпов Николай Николаевич — Целинский автотранспорт корхонасининг шофери.
Кобзаренко Геннадий Васильевич — Целинский автотранспорт корхонасининг шофери.
Лозовой Владимир Васильевич — Целинский автотранспорт корхонасининг шофери.

«МЕҲНАТДА ЎРНАК КЎРСАТГАНЛИГИ УЧУН» МЕДАЛИ БИЛАН

Брагин Юрий Николаевич — совхоз комбайнчисининг ёрдамчиси.
Всяких Виталий Михайлович — совхоз комбайнчисининг ёрдамчиси.
Емельянов Александр Терентьевич — совхоз комбайнчисининг ёрдамчиси.
Саньков Александр Иванович — совхоз комбайнчисининг ёрдамчиси.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1974 йил 6 август.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЗАПОРОЖЬЕ ОБЛАСТЬ, ТОКМАК РАЙОНИДАГИ «ЗАПОРОЖСКИЙ» СОВХОЗИДА 1974 ЙИЛГИ ҲОСИЛНИ ЎРИБ-ЙИҒИБ ОЛИШДА ИБРАТ КЎРСАТГАН ИЛҒОР МЕХАНИЗАТОРЛАРНИ СССР ОРДЕНЛАРИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Донли экинлар ҳосилини ўриб-йиғиб олишда кўрсатган шавкатли меҳнати ва маҳорати ҳамда техникадан юксак унумли фойдаланганликлари учун қуйидагилар мукофотлансин:

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНИ БИЛАН

Ивашкевич Вячеслав Владимирович — совхоз комбайнчисининг ёрдамчиси.
Степливой Иван Григорьевич — совхоз шофёри.

«ҲУРМАТ БЕЛГИСИ» ОРДЕНИ БИЛАН

Гринь Николай Прокофьевич — совхоз шофёри.
Кислицин Илья Петрович — «Сельхозтехника» Токмак район бирлашмасининг шофери.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1974 йил 6 август.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР 1973 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР молия министри депутат В. МУРОДХЎЖАЕВ доклади

Депутат ўртоқлар! Совет Иттифоқи меҳнаткашлари КПСС XXIV съездининг қарорларини амалга ошира бориб, тўққизинчи беш йилликнинг ҳал қилувчи, учинчи йилида халқ хўжалигининг барча соҳаларида зўр ғайрат билан меҳнат қилдилар ва мамлакат экономикасини ривожлантириш, совет халқи турмушининг моддий ва маданий савиясини юксалтиришда катта муваффақиятларга эришдилар.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг Ўзбекистон ССРга Халқлар дўстлиги орденини топшириши республиканинг ҳаётида энг муҳим воқеа бўлди. Бу маросим Ўзбекистон меҳнаткашларининг монолит бирлигини ва Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ҳамда унинг жанговар штаби — ленинчи Марказий Комитет теварагига маҳкам жипслашганлигининг ёрқин намойишига айланди. Ўртоқ Л. И. Брежнев Халқлар дўстлиги орденини топшириш вақтида республика ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари, зиёлилари совет давлатининг иқтисодий, социал-сиёсий ва маданий тараққиётига, мамлакатимиз халқларининг улуғ дўстлигини мустаҳкамлашга қўшган ҳиссасига юксак баҳо берди. Ўзбекистон меҳнаткашлари бу баҳони самимий ташаккур ва миннатдорчилик туйғулари билан кутиб олдилар. Бу баҳо уларни янги меҳнат зафарларига илҳомлантирди.

1973 йилда Ўзбекистон халқ хўжалигининг барча тармоқларида ижтимоий ишлаб чиқариш ғоят тез суръатлар билан ўсди. 1973 йилги халқ хўжалик плани асосий кўрсаткичлар бўйича бажарилди, социалистик мажбуриятлар ҳам бажарилди.

Республика саноатининг ходимлари ўтган йили саноат маҳсулотини реализация қилиш ва энг муҳим буюмларнинг кўпчилигини ишлаб чиқариш йиллик планини муддатидан илгари адо этдилар. Саноат ишлаб чиқариши ҳажми 1972 йилдагига нисбатан 7,2 процент кўпайди.

Колхоз ва совхозлар пахтачиликда техника тараққиётини ривожлантириб, 1973 йилда рекордли ҳосил етиштирдилар ва давлатга 4 миллион 908 минг тонна, яъни пландагидан 463 минг тонна ортиқ пахта сотдилар.

Бинокорлар ва халқ хўжалиги бошқа тармоқларининг ходимлари самарали меҳнат қилдилар.

Экономикани ривожлантириш ва халқ хўжалик плани топшириқларини бажаришда эришилган муваффақиятлар Ўзбекистон ССР давлат бюджетининг бажарилишини таъминлади.

Ўтган йили давлат бюджети даромадлар бўйича 102,4 процент бажарилди.

Қорақалпоғистон АССР, барча областлар ва Тошкент шаҳри, республиканинг ҳамма районлари ва шаҳарлари 1973 йилда бюджетнинг даромад қисмини бажардилар.

Бу эса халқ хўжалигини ривожлантириш планида кўзда тутилган барча тадбирларни, шунингдек Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарорларига мувофиқ амалга оширилган қўшимча тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаш имконини берди.

Шу билан бирга халқ хўжалиги тармоқларида ички резервлардан ҳамиша ҳам тўла-тўкис ва самарали фойдаланилди деб бўлмайди.

КПСС XXIV съезди халқ турмушининг моддий ва маданий даражасини анча юксалтиришни таъминлаш — тўққизинчи беш йилликнинг асосий вазифаси, деб белгилади. Халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва аҳолининг бу молларга бўлган эҳтиёжларини тўларoқ қондириш — партия XXIV съезди томонидан қўйилган ана шу вазифани бажариш шартларидан биридир.

Кейинги йилларда республикада халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқаришни ривожлантиришга, бу молларнинг сифатини яхшилаш, хилларини янгилаш ва кўпайтиришга, уларни кўпроқ ишлаб чиқариш учун резервларни қидириб топишга эътибор кучайтирилди.

Аммо, Наманғандаги шойи ва костюмбоп газламалар комбинати ўтган йили планни бажармай, 6 миллион 765 минг погон метр, Самарқанд шойи тўқиш фабрикаси 1 миллион 5 минг погон метр, Марғилон «Атлас» фирмаси 482 минг погон метр шойи газлама тайёрлаб бермади. Самарқанддаги чинни идиш заводи 6 миллион 173 минг дона чинни-фаянс идиш тайёрлаб беролмади.

Енгил саноат министрлигига қарашли ана шу корхоналар тайёрлаб беролмаган молларнинг қиймати, оборотдан олинадиган солиқ 14,7 миллион сўмлик бўлди.

1973 йилда Самарқанддаги рўзғор холодильниклари заводи билан Қибрай пиво ва алкоголсиз ичимликлар комбинатини ишга тушириш муддатларига риоя қилинмаганлиги натижасида бюджетга оборот солиғидан 8 миллион сўмдан ортиқ маблағ кам тушди.

Оборот солиғи плани умуман бажарилгани ҳолда баъзи корхоналар ишлаб чиқариш ва маҳсулот етказиб бериш планларини бажармаганлиги, айрим ташкилотларнинг ўзларига ажратиб берилган товар фондларини етарли миқдорда олмаганлиги, чакана товар обороти планларини бажариш соҳасида савдо ташкилотларининг ишида рўй берган камчиликлар ва бошқа бир қанча сабабларга кўра беш соҳа бўйича оборот солиғи плани бажарилмай қолди. Оборотдан 10,3 миллион сўмлик солиқ олинмади.

Республика халқ хўжалигида аҳолига керакли молларни кўпроқ ишлаб чиқариш учун, маҳсулотнинг сифатини яхшилаш ва савдо ташкилотларининг ишини яхши йўлга қўйиш учун катта имкониятлар мавжуд. Бу тадбирларнинг амалга оширилиши меҳнаткашларнинг талаб-эҳтиёжларини тўлароқ қондириш имконини беради.

Ўзбекистон ССР халқ хўжалигида ишлаб чиқаришнинг анча ўсганлиги ва меҳнатни ташкил этиш яхшиланганлиги — саноат, қишлоқ хўжалигида, қурилишда ва бошқа тармоқларда юксак иқтисодий кўрсаткичларга эришиш негизи бўлди.

Социалистик жамғармаларнинг ортганлиги бу жиҳатдан жуда характерлидир. Тўққизинчи беш йилликнинг ўтган уч йили мобайнида Ўзбекистон ССР Министрлар Советига қарашли корхоналар ва ташкилотлар 4 миллиард 366 миллион сўм фойда олди. 1971 йилда 1 миллиард 332 миллион сўм, 1972 йилда 1 миллиард 423 миллион сўм, 1973 йилда 1 миллиард 611 миллион сўм ёки пландагига нисбатан 103,1 процент миқдорида маблағ жамғарилди.

Ўзбекистон ССР давлат бюджети даромадларида давлат корхоналари ва ташкилотларининг фойдасидан олинадиган тўловлар тобора катта аҳамиятга эга бўлмоқда. 1973 йилда республика бюджетига фойдадан олинган тўловлар 947 миллион сўм миқдорида топширилди. План 105,5 процент бажарилди.

Айни вақтда баъзи министрликлар ва идоралар ўз қарамоғидаги корхона ва ташкилотларнинг хўжалик-молиявий фаолиятида рўй берган жиддий нуқсонлар ва жамғариш планларининг бажарилмаганлиги натижасида ўтган йили давлат бюджети олдидаги мажбуриятларини 9,9 миллион сўм миқдорида бажаришни таъминламадилар.

Энергетика ва электрлаштириш министрлиги бюджетга фойдадан 4 миллион 709 минг, Қурилиш министрлиги 3 миллион 92 минг сўм, «Узглавлеспром» 781 минг сўм, Қишлоқ қурилиши министрлиги 651 минг сўм, Бинокорлик материаллари саноати министрлиги 382 минг сўм топширмади.

Энергетика ва электрлаштириш министрлиги 1972 йилда пудрат ишлари бўйича жамғариш планини бажармади. Шу сабабли план умуман министрлик бўйича ҳам бажарилмай қолди. Бу министрлик 1973 йилда ҳам жамғариш планини бажармади.

Қурилиш министрлиги ва Қишлоқ қурилиши министрлигининг қурилиш ташкилотлари ва саноат корхоналари 1973 йилда республикада капитал қурилишни янада ривожлантиришга муайян ҳисса қўшдилар. Аммо, шундай бўлса ҳам, бу министрликларнинг ишида жиддий нуқсонлар бор. Пудратга олинган ишлар плани, меҳнат унумдорлигини ошириш, қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш планлари бажарилмай қолди, кўп миқдорда нобудгарчилик ҳамда зарар кўрилишига йўл қўйилди. Қурилиш министрлиги 1973 йилда фойда олиш планини 11,2 миллион сўм ва Қишлоқ қурилиши министрлиги 5 миллион сўмдан зиёд миқдорда бажармади.

«Узглавлеспром» 1973 йилда товар маҳсулот ишлаб чиқариш планини бажармади, ишлаб чиқариш қувватларини тўлиқ ишга туширмади, бунинг натижасида асосий ишлаб чиқариш фондларидан олинган самара 1972 йилдагига нисбатан камайиб кетди, пландан ташқари 623 минг сўм зарар кўрилди. Буларнинг ҳаммаси 913 минг сўмлик фойда олиш планининг бажарилмай қолишига сабаб бўлди.

Ўтган йили умуман бюджет олдидаги мажбуриятларини бажарган Енгил саноат министрлиги, Озиқ-овқат саноати министрлиги, Автомобиль транспорти министрлиги ,Пахта тозалаш саноати министрлиги ва бошқа баъзи министрликлар ҳамда идоралар системасида кўп корхоналар ва ташкилотлар ўз мажбуриятларини бажармаётирлар.

1973 йилда Пахта тозалаш саноати министрлиги бўйича республика бюджетига фойдадан тўлов планини 19 корхона 6,8 миллион сўм миқдорида, Енгил саноат министрлиги бўйича 22 корхона 4,1 миллион сўм миқдорида, Автомобиль транспорти министрлиги бўйича 39 корхона 1,1 миллион сўм, Озиқ-овқат саноати министрлиги бўйича 45 корхона 2,6 миллион сўм, Қишлоқ хўжалик министрлиги бўйича 55 корхона 2,2 миллион сўм миқдорида бажармади.

Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, Коммунал хўжалик министрлиги, Совхозлар министрлиги, «Главташкентстрой», «Узглаводстрой», «Узсельхозтехника» бирлашмаси системасидаги кўп корхоналар ва ташкилотлар бюджет олдидаги мажбуриятларини бажармаётирлар.

Ўтган йили республикада жами 476 корхона ва ташкилот республика бюджетига фойдадан ажратиб бериладиган тўлов мажбуриятларини 38 миллион сўм миқдорида бажармади.

КПСС XXIV съезди фойда ундириб олишда маҳсулот таннархининг муҳим роль ўйнаётганлигини таъкидлаб ўтди. Съезд хўжасизлик, исрофгарчилик ва ортиқча харажат қилишга қарши қатъий кураш олиб боришни, пул маблағлари ва материал ресурсларни тежаб ва оқилона сарфлаш учун ҳар бир хўжалик раҳбарининг жавобгарлигини оширишни ва шу асосда давлат даромадларининг асосий манбаи сифатида жамғармаларнинг янада кўпайтирилишини таъминлашни талаб қилди.

Ўзбекистон ССР Молия министрлиги ва маҳаллий молия органлари 1973 йилда бюджет даромадлари планининг бажарилишини таъминлаш, қўшимча даромадларни қидириб топиш, планда белгиланган барча тадбирларни ва қўшимча тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб туриш, давлат маблағларининг самарали сарфланиши устидан ва социалистик мулкнинг сақланиши устидан контролни кучайтириш юзасидан зарур тадбирларни амалга оширдилар.

Шу мақсадда анализ қилиш ишлари анча кучайтирилди, кўп жойда ревизия ва текшириш ўтказилди. Олинган материаллар даромадларни кўпайтириш учун хўжаликларнинг ўзидаги резервларни қидириб топиш ва бюджет харажатларини 81,5 миллион сўм миқдорида камайтириш имконини берди.

Молия министрлиги иш услиби ва методларини тобора такомиллаштириш, хўжаликдаги ички резервларни сафарбар қилиш соҳасида молия системасидаги ходимларнинг ижодий ташаббуси ва активлигини кучайтиришга, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга кўрсатилаётган таъсирни кучайтиришга қаратилган тадбирларни амалга оширмоқдалар.

Ўзбекистон ССРнинг давлат бюджети 1973 йилда харажатлар бўйича республика Олий Совети тасдиқлаган планга нисбатан 106,2 процент миқдорида ва аниқланган планга нисбатан 100,1 процент миқдорида бажарилди.

1973 йилда Ўзбекистонда капитал қурилишнинг улкан плани бажарилди.

Ўтган йили давлат капитал маблағларини марказлаштирилган тартибда пул билан таъминлаш учун бюджетдан 1 миллиард 154 миллион сўм ажратиб берилди.

Бу соҳада эришилган муваффақиятларга қарамай, асосий фондларни ишга тушириш ва капитал маблағ сарфлаш юзасидан 1973 йил плани бажарилмай қолди.

Қурилиш ишларида бошқа камчиликлар ҳам бор. Жумладан, республикада бажарилган қурилиш-монтаж ишлари учун ҳисоб-китоб қилиш аввалдагидек ҳозирда ҳам кўнгилдагидек эмас.

Баъзи министрликлар ва идоралар фойдадан тўлов планини, амортизация ажратмалари ва ўзларининг бошқа маблағларидан капитал қурилишларни пул билан таъминлашга мўлжалланган бошқа маблағларидан пул ажратиб бериш планларини бажармаганлиги бу соҳада салбий таъсир кўрсатди. Бу министрликлар ва идоралар 1973 йилда ўз маблағларидан 40,7 миллион сўм ажратиб бермади. Министрликлар ва идораларнинг кўпчилиги қурилишдаги ички резервларни сафарбар қилиш юзасидан берилган топшириқларни ҳам бажармаётир.

Буларнинг ҳаммаси қурилиш ташкилотларида молиявий қийинчиликларни вужудга келтиради, уларнинг бир меъёрда ишлашига, планларни бажаришларига салбий таъсир ўтказади.

Вазифа — капитал маблағларнинг берадиган самарасини анча оширишдан, қурилишга ажратиб бериладиган моддий ва молиявий ресурслардан энг рационал фойдаланишни таъминлашдан иборат. Бундан мақсад — сарфланадиган ҳар бир сўм ҳисобига энг кўп маҳсулот олишдир.

Бизнинг партиямиз ва давлатимиз халқнинг моддий фаровонлиги ва маданий савиясини юксалтиришга қаратилган ленинча йўлни изчиллик билан амалга ошириб келмоқдалар. Халқ маорифи, фан, маданият, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот ишларини тобора ривожлантириш, социал-маданий тадбирлар учун давлат бюджети харажатларини тобора кўпайтириш — бу вазифани ҳал этишда муҳим роль ўйнайди.

1973 йилда Ўзбекистон ССР давлат бюджетидан бу тадбирлар учун 1 миллиард 844 миллион сўм сарф қилинди. Бу республика Олий Совети томонидан тасдиқланган планга нисбатан 100,1 процентни ва 1972 йил планига нисбатан 108,2 процентни ташкил этади. Аммо, ўтган йили маориф ишларига бюджетдан ажратиб берилган маблағлардан 2 миллион 487 минг сўм миқдорида фойдаланилмади. Бу гап асосан болалар боғчалари, умумий таълим мактабларига, куни узайтирилган группалар, мактаблар ҳузуридаги интернатларда овқатланиш учун қилинадиган ҳаражатларга таааллуқлидир.

Қорақалпоғистон АССР, барча областлар ва Тошкент шаҳри ўз экономикаси ва маданиятини доим ривожлантириб, тўққизинчи беш йилликнинг учинчи йилида коммунизм қурилишидан иборат умумий ишга муносиб ҳиссаларини қўшдилар. Экономика ва маданиятни ривожлантиришда бюджет муҳим роль ўйнайди. 1973 йилда Қорақалпоғистон АССР бюджети, областлар ва Тошкент шаҳрининг маҳаллий бюджетлари даромадлар бўйича 102,5 процент миқдорида бажарилди. Барча тадбирлар пул билан мунтазам суратда таъминланди.

КПСС XXIV съездининг қарорлари меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий советларига ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун ўз таъсирини кўчайтиришни, хўжалик ва социал-маданий қурилиш вазифаларини ҳал этишда ўзларига берилган ҳуқуқлардан кенг фойдаланишни топширди.

Барча совет кишилари каби Ўзбекистон ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари, зиёлилари ҳам КПСС Марказий Комитети 1973 йил Декабрь пленумининг қарорларини амалга ошириш учун фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Улар 1974 йил бошидан буён республика экономикаси ва маданиятининг ҳамма соҳаларида баланд чўққиларга эришдилар.

Саноат корхоналарининг коллективлари маҳсулотни реализация қилиш олти ойлик планини 104 процент бажардилар, пландан ташқари 200 миллион сўмликдан зиёд маҳсулот реализация қилинди.

Умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти юк ва пассажирлар ташиш олти ойлик планларини, шунингдек юк обороти ва пассажир обороти планларини ошириб бажарди.

1974 йилнинг январь — июнь ойлари мобайнида давлат ва кооператив савдосининг чакана товар обороти анча кўпайди ва 1973 йилнинг шу давридагига нисбатан 107,8 процент бўлди. Чакана товар оборотининг 6 ойлик плани ошириб бажарилди.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини давлат йўли билан харид қилиш анча ортди. Давлатга пилла сотиш плани анча ошириб бажарилди. Чорва мол ва парранда, сут, тухум харид қилиш юзасидан 1974 йил биринчи ярми планлари ошириб бажарилди.

Капитал қурилиш ишлари кенг кўламда олиб борилмоқда.

Халқ хўжалигининг бошқа тармоқларини ривожлантириш, меҳнаткашларнинг турмуш даражасини ошириш соҳасида муваффақиятларга эришилди.

Ўзбекистон ССР Давлат бюджетининг даромад плани 6 ой ичида 103 процент бажарилди. Бу эса халқ хўжалиги планида кўзда тутилган барча тадбирларга узлуксиз маблағ сарфлаш, шунингдек план ва бюджетни бажариш жараёнида хўжаликнинг қўшимча эҳтиёжларини пул билан таъминлаш имконини берди.

Депутат ўртоқлар! Республика меҳнаткашлари тўққизинчи беш йилликнинг белгиловчи, тўртинчи йилида ўз олдига қўйилган катта вазифаларни муваффақиятли ҳал этадилар ва шонли санани — Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Коммунистик партияси ташкил этилган куннинг эллик йиллигини муносиб кутиб оладилар, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 1973 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети план-бюджет комиссиясининг раиси депутат Ҳ. УМАРОВНИНГ қўшимча доклади

Депутат ўртоқлар! Республика Министрлар Совети томонидан Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиғига киритилган Ўзбекистон ССРнинг 1973 йилги давлат бюджети ижроси тўғрисидаги ҳисоботни план-бюджет комиссияси қараб чиқди.

1973 йилда халқ хўжалигини ривожлантириш, ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш ва халқ фаровонлигини юксалтиришда каттагина ютуқларга эришилди. Бу ютуқларнинг ҳаммаси республика партия, совет ва хўжалик органларининг КПСС XXIV съезди, КПСС Марказий Комитети Пленумлари қарорларини бажариш соҳасида олиб борган катта сиёсий ва ташкилотчилик ишлари, шунингдек беш йиллик учинчи йили топшириқларини муваффақиятли бажариш учун социалистик мусобақа кенг авж олганлиги натижасидир.

КПСС XXIV съезди қарорларига мувофиқ 1973 йилда меҳнаткашларнинг турмуш даражасини юксалтириш йўлидаги тадбирларни амалга ошириш давом эттирилди. Республика аҳолисининг пул даромади бир йил давомида 6,9 процент ошди. Уй-жой қурилиши, Халқ маорифи ва соғлиқни сақлаш тўғрисида катта программа амалга оширилди.

Ўзбекистон ССРнинг 1973 йил давлат бюджети даромадлар бўйича 3.906.843 минг сўм миқдорида ёки аниқланган планга нисбатан 102,4 процент, харажатлар бўйича 3.818.121 минг сўм ёки 100,1 процент бажарилди. Харажатларга қараганда даромадлар 88.722 минг сўм ортиқ бўлди.

Ўзбекистон ССРнинг давлат бюджети халқ хўжалик плани топшириқларини бажаришни, шунингдек хўжалик ва маданий қурилиш соҳасидаги қўшимча тадбирларни бажаришни пул билан таъминлаб турди. План ва бюджетни бажариш жараёнида мана шу қўшимча тадбирларни амалга ошириш зарур бўлиб қолди.

Шу билан бирга план-бюджет комиссияси халқ хўжалигида ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини янада ошириш, материал, ишчи кучларидан ҳамда пул ресурсларидан янада рационал ва тежаб фойдаланиш учун, бюджет даромадларини ошириш учун ҳали катта имкониятлар мавжуд эканлигини уқтириб ўтади.

1973 йилда бюджетга оборот солиғидан даромадлар аниқланган планга нисбатан 100,4 процентдан иборат бўлди. Аммо бир қанча корхоналар маҳсулот ишлаб чиқариш ва уни савдо ташкилотларига етказиб бериш планларини, айниқса Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлигининг айрим тармоқлари бўйича—тўқувчилик, трикотаж буюмлар, пиво, алкоголсиз ичимликлар ишлаб чиқариш юзасидан белгиланган планларни бир қанча корхоналар бажармаганликлари туфайли бюджетга оборот солиғидан тушумлар 16,6 миллион сўм миқдорида ва республика Озиқ-овқат саноати министрлиги бўйича 7,6 миллион сўм миқдорида кам бўлди.

Айрим министрликлар ва идоралар тўловлар планини умуман бажарганликлари ҳолда бюджет олдидаги мажбуриятларини тўла адо этмадилар, бюджетга 9,9 миллион сўм кам маблағ топширдилар. Баъзи корхоналарда ва хўжалик ташкилотларида тўлов интизоми бўшаштириб юборилган. Шунинг натижасида фойдадан тўловлар, анчагина маблағ бюджетга ўз вақтида топширилмади.

Саноатнинг бир қанча тармоқларида асбоб-ускуналар бўш турганлиги, прогул, кадрлар қўнимсизлиги туфайли анчагина иш вақтининг йўқотилишига йўл қўйилди, меҳнатни нормаллашда жиддий нуқсонлар мавжуд. Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, Пахта тозалаш саноати министрлиги, Енгил саноат министрлиги корхоналарида ўрта ҳисобда ҳар бир ишчининг йўқотилган иш вақти айниқса кўп. Бекор туришлар, прогул ва маъмурият руҳсати билан ишга келмаслик ҳоллари бўлмаганида мазкур министрликларнинг корхоналари 1973 йилда қўшимча равишда қарийб 42 миллион сўмлик маҳсулотни ишлаб чиқариши мумкин эди.

Ишлаб чиқариш қувватларини тўла ва ўз вақтида ўзлаштириш маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва бюджет даромадини кўпайтиришнинг катта резервидир. Ҳолбуки, кўпгина объектларда 1973 йилда лойиҳадаги қувватлардан тўла фойдаланилмади, бир қанча корхоналарда эса, айниқса республиканинг Енгил ва Озиқ-овқат саноати министрлиги корхоналарида 1973 йилда маҳсулотнинг айрим турларини ишлаб чиқаришда қувватлардан фойдаланиш коэффициенти 1972 йилдагига нисбатан ҳатто камайиб кетди.

Республика Министрлар Советига қарашли саноат корхоналари, 1973 йилда маҳсулот ишлаб чиқариш учун сарфланган ҳаражатларини планга нисбатан камайтирди ва шу ҳисобдан қўшимча равишда 40 миллион сўм фойда олди. Айни вақтда айрим корхоналар хом ашё ва ёнилғи ресурсларини ортиқча сарфлаганликлари, жуда кўп унумсиз чиқимларга ва брак туфайли нобудгарчиликларга йўл қўйганликлари натижасида маҳсулот таннархининг жами 10 миллион сўмдан кўпроқ миқдорда қимматлашувига йўл қўйдилар.

Кўпгина корхоналарда ҳали ҳам хом ашё ва материалларни сарфлашнинг эскириб қолган нормалари қўлланилмоқда. Бу нормалар ишлаб чиқариш технологиясини ва уни ташкил этишни ривожлантиришда эришилган даражани акс эттирмайди ва маҳсулот ишлаб чиқариш учун амалда сарфланган материаллардан анчагина кўп.

Ишлаб чиқариладиган маҳсулотнинг, айниқса халқ истеъмол қиладиган молларнинг сифатини яхшилаш соҳасида министрликлар ва идоралар амалга ошираётган тадбирлар ҳали ҳам етарли эмас. Республикада брак маҳсулот ишлаб чиқарилганлиги, сортлари пасайтирилганлиги ҳамда сифатсиз маҳсулот етказиб берганлиги натижасида жарима тўлаганлигидан катта зарар кўраётган корхоналар ҳали анчагина бор. Маҳсулотнинг пландаги турларини ўзбошимчалик билан ўзгартираётган корхоналар ҳам бор. Чунончи, республика Гўшт ва сут саноати министрлигига қарашли 43 корхонадан 29 таси 1973 йилда пландаги ассортиментларга риоя қилмадилар ва шу туфайли 2 миллион сўмдан кўпроқ жамғарма олинмай қолишига йўл қўйдилар.

1973 йилда республикада капитал қурилиш соҳасида катта программа амалга оширилди. Шундай бўлса ҳам, бу участкада аҳволни қониқарли деб ҳисоблаш мумкин эмас. Асосий фондларни ишга солиш юзасидан 1973 йилги план бажарилмай қолган. Қурилишда ички ресурсларни сафарбар қилиш ва капитал маблағларни пул билан таъминлаш мақсадида ажратилган ўз маблағларини сарфлаш юзасидан министрликлар ва идораларга белгиланган топшириқлар бир неча йилдан бери бажарилмаяпти.

Бажарилган қурилиш-монтаж ишлари учун муддати ўтиб кетган қарзлар миқдори жуда катта. Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги ҳамда Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлигининг кўпгина ташкилотлари қурилишни сметада белгиланган миқдордан ошириб юбормоқдалар; фойда олиш топшириқларини бажармаяптилар.

Аҳолига саноат ва озиқ-овқат моллари сотиш 1973 йилда анча кўпайди. Савдонинг моддий-техника базаси мустаҳкамланди, аҳолига савдо хизмати кўрсатишда прогрессив усуллар кенгроқ қўлланила бошланди. Шу билан бирга кўпгина шаҳарлар ва районларда савдо ташкилотларининг айби билан кенг истеъмол моллари савдосида узилишларга йўл қўйилмоқда. Савдо тармоқларининг иши тартибга солинган эмас, товар обороти планларини бажаришдаги қолоқлик тугатилмаган.

Савдо ташкилотлари товар етказиб бериш планини бир меъёрда бажармаётган, заказ шартларига мувофиқ турларда, юксак сифатли ва яхши безатилган молларни ўз вақтида юбормаётган саноат корхоналарига қаттиқ талабчанлик қилмаётирлар. Бу эса савдо шахобчаларида харидорларга манзур бўлмаган молларнинг катта запаси вужудга келишига сабаб бўлмоқда. Шундай моллар 1974 йилнинг 1 январигача савдо шохобчаларида 130 миллион сўмликдан кўпроқ миқдорда тўпланиб қолди. Наманган, Хоразм, Бухоро областларида ва Қорақалпоғистон АССРда шундай молларнинг запаслари айниқса кўпайиб кетди.

Савдо ташкилотлари мол-материалларнинг ва пул маблағларининг растрата қилиниши ва ўғирланишига олиб келадиган сабаблар ва шароитларни бартараф қилиш учун суст курашмоқдалар.

Кейинги йилларда колхоз ва совхозларнинг экономикаси анча мустаҳкамланди, уларнинг хўжалик-молиявий фаолияти самаралари яхшиланди. Аммо бир қанча колхоз ва совхозларда қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлиги ва чорва моллар маҳсулдорлиги етарли даражада ўсмаяпти, маҳсулотнинг таннархи ҳаддан ташқари баланд. Бундай хўжаликларда маҳсулот етиштириш учун қилинган харжлар уни сотишдан олинган даромад билан қопланмаётир.

Сигирларнинг қисир қолишидан колхозлар ва совхозлар катта зарар кўрмоқда. Бу эса сут таннархи анча баланд бўлишининг сабабларидан биридир.

Колхозлар ва совхозларнинг анчагина қисмида молия интизомига риоя қилинмаётир. Ҳар хил нобудгарчиликка ва унумсиз-харажатларга йўл қўйилмоқда. Катта ҳажмдаги оборот маблағларидан капитал қурилишлари ва планда кўзда тутилмаган бошқа мақсадлар учун фойдаланилмоқда.

1973 йилда бюджетдан социал-маданий тадбирлар учун 1.844 миллион сўм сарфланди. Бу эса 1972 йилдагина нисбатан 8,2 процент кўп. Лекин бюджетдан ажратилган маблағларнинг 10,4 миллион сўми фойдаланилмай қолган. Бу эса биринчи навбатда ўқув юртлари, мактаблар, мактабгача болалар муассасалари қуриш ва фойдаланишга топшириш планини бажаришдаги қолоқликнинг натижасидир. Наманган, Тошкент ва Қашқадарё областлари умумий таълим мактаблари қуришда, Сирдарё ва Наманган областлари мактабгача болалар муассасалари қуришда айниқса орқада қолдилар.

Республикада бошқарув аппаратини такомиллаштириш ва арзонлаштириш соҳасида муайян иш бажарилди. Шу ҳисобдан 1971—1973 йилларда бошқариш учун харажатларни 40 миллион сўмдан кўпроқ миқдорда тежашга эришилди. Бошқарув аппаратини янада ихчамлаштириш ва бу соҳадаги чиқимларни камайтириш имкониятлари шу билан тугаган эмас.

План-бюджет комиссияси Ўзбекистон ССРнинг 1973 йил Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботини даромадлар бўйича 3.906.843 минг сўм миқдорида, харажатлар бўйича 3.818.121 минг сўм миқдорида, харажатларга қараганда даромадларни 88.722 минг сўм оширилган ҳолда тасдиқлашни таклиф этади.

Республика меҳнаткашлари Ўзбекистон ССР билан Ўзбекистон Компартиясининг эллик йиллигини нишонлаш юзасидан 1974 йил учун ўз зиммаларига юксак социалистик мажбуриятлар қабул қилиб, бу мажбуриятларни муваффақиятли бажармоқдалар. Шу билан бирга, республика министрликлари ва идораларининг 1974 йилнинг ўтган давридаги хўжалик-молия фаолияти кўрсатганидек, халқ хўжалиги бир қанча тармоқлари ишида 1973 йилда юз берган камчиликлар ҳали ҳам тўла-тўкис тугатилмаган.

Министрликлар, идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети 1974 йил биринчи ярмида планининг бажарилиш якунларини чуқур ўрганиб чиқишлари ва Давлат планининг ҳамда меҳнаткашлар коллективларининг 1974 йил учун қабул қилган социалистик мажбуриятларининг бажарилишини таъминловчи конкрет тадбирларни амалга оширишлари лозим.

Республикамизнинг ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақага қўшилган Ўзбекистон меҳнаткашлари хўжалик ва маданий қурилишнинг ҳамма участкаларида янги-янги муваффақиятларга эришадилар, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз. **(Қарсаклар).**

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

ХАЛҚ БОЙЛИГИНИ ТЕЖАБ САРФЛАЙЛИК

Ўзбекистон ССР молия министри депутат В. МУРОДХУЖАЕВ доклади ва Ўзбекистон ССР Олий Совети план-бюджет комиссиясининг раиси депутат Ҳ. УМАРОВнинг қўшимча доклади юзасидан музокаралар.

Депутат С. У. Султонова нутқи

Тошкент шаҳар меҳнаткашлар депутатлари Ленин район Совети ижроия комитетининг раиси

Тошкент шаҳри ва Ленин районидаги корхоналар ҳамда ташкилотларнинг коллективлари республика ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги шарафига олинган ва оширилган социалистик мажбуриятларни бажара бориб, 1974 йилнинг биринчи ярмида асосий ишлаб чиқариш ва молия кўрсаткичлари бўйича планларни муддатидан илгари бажардилар.

Юбилей йилининг биринчи ярмида Тошкент аҳолисига саноат моллари ва озиқ-овқат маҳсулотлари 1973 йилнинг шу давридагига нисбатан анча ортиқ сотилди.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, шаҳардаги маҳаллий Советлар саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтириш, унинг сифатини яхшилаш, аҳолига хизмат кўрсатишни яхши йўлга қўйиш учун резервлардан тўла фойдаланиш йўлидаги тадбирларнинг ҳаммасини амалга оширганларича йўқ. Масалан, саноатнинг бир қанча тармоқлари йилнинг биринчи ярмида оборот солиғи планларини бажармади. 1974 йилнинг биринчи ярмида умуман бюджетнинг даромад қисми бажарилгани ҳолда, ҳаражат қисми тўлиқ бажарилмади. Бунинг боиси шуки, асосан капитал қурилиш объектлари бўйича ажратиб берилган маблағлар ўзлаштирилмади.

Меҳнаткашлар депутатлари шаҳар ва район Советларининг ижроия комитетлари, уларнинг бошқармалари ва бўлимлари барча корхоналар, қурилиш ташкилотлари ва маиший хизмат ташкилотларининг олтин юбилейини муносиб кутиб олишлари учун зарур бўлган ҳамма чораларни кўрадилар. Шу мақсадда мавжуд камчиликларни йўқотиш учун конкрет тадбирлар ишлаб чиқилди. Куз-қиш фаслига тайёрланишга катта эътибор берилмоқда.

Республика пойтахти шонли санани муносиб ишлар билан нишонлашга тайёрланмоқда. Капитал қурилиш ва ободончилик ишлари кенг кўламда олиб борилмоқда. Белгиланган тадбирларни амалга ошириш учун қўшимча маблағ талаб этилади.

Молия министри ўртоқ В. М. Муродхўжаевнинг республиканинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги доклади тасдиқлансин, деб таклиф киритаман. Сессияни, Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетини ва республика ҳукуматини ишонтириб айтаманки, Тошкент меҳнаткашлари партия ташкилотининг раҳбарлигида беш йилликнинг белгиловчи, тўртинчи йили планлари ва социалистик мажбуриятларини муваффақиятли бажариш, республика ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг олтин юбилейини муносиб нишонлаш учун ўзларининг бутун куч-ғайратларини сарф қиладилар. (Қарсаклар).

Депутат Ғ. Ғ. Юсупов нутқи

Ўзбекистон ССР Савдо министри

Республика давлат ва кооператив савдоси ходимлари бир қанча қийинчиликлар бўлишига қарамай, шу йилнинг олти ойи мобайнида товар обороти планини бажардилар. Йилнинг биринчи ярмида товар обороти ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 7,4 процент ортди. Аммо республика бўйича белгиланган қўшимча топшириқ бажарилмай қолди.

Ҳозирги вақтда республика саноати етказиб бераётган ва халқ истеъмол қиладиган моллар савдо-сотиқка ажратиб берилган бутун фонднинг 54 процентини ташкил этади. Молларнинг хиллари кўпайди, улардан кўпининг сифати анча яхшиланди. Республика енгил саноат корхоналари етказиб бераётган буюмлардан 53 таси сифат белгисини олди. Буларнинг ҳаммаси товар обороти планини бажариш ва аҳолининг ўсиб бораётган талаб ва эҳтиёжларини қондириш учун қулай шарт-шароитларни вужудга келтиради.

Республикада хусусан маданий-маиший моллар ва рўзғор буюмлари группаси бўйича аҳоли жон бошига тўғри келадиган товар обороти миқдори ҳам кўпаймоқда. Бу эса харидорларнинг моддий аҳволи ва маданий савияси юксалиб бораётганлигини исбот қилади.

Фойда олиш юзасидан берилган топшириқлар ошириб бажарилди. Кўпгина савдо ташкилотлари планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига кўчирилганлиги бунга ёрдам берди.

Нормада белгиланганидан ортиқ товар запасларини қисқартириш, уларнинг ҳаммасини товар оборотига жалб этиш — савдо-сотиқ ходимларининг муҳим вазифаларидан биридир. Планда кўзда тутилмаган нобудгарчиликка йўл қўйилаётганлиги жиддий камчиликдир. Жумладан, транспортнинг бекор туриши ва идишларнинг ўз вақтида етказиб берилмаслиги орқасида жарима тўлаш учун кўп маблағ сарф қилинмоқда. Растраталарга, товарларнинг ўғирланиши ва нобуд қилинишига қарши курашни кучайтириш керак.

Саноат товарларни планда белгиланган даражада етказиб бермоқда. Аммо молларнинг хиллари жиҳатидан анчагина тафовут бор. Йилнинг биринчи ярмида кўп миқдорда атторлик моллари, трикотаж буюмлар, спорт товарлари етказиб берилмади.

Савдо ходимлари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги шарафига мусобақани авж олдириб, 1974 йил халқ хўжалиги планида белгиланган барча кўрсаткичларни ва олинган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажариш учун куч-ғайратларини сарф қиладилар. (Қарсаклар).

Депутат Тен Хай Гюн нутқи

Наманган область ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари.

Областдаги барча саноат корхоналари тўққизинчи беш йиллик план топшириқларини муваффақиятли бажармоқдалар. Саноат маҳсулотини реализация қилиш ҳажми ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 9,3 процент кўпайди.

Қишлоқ меҳнаткашлари шу кунларда об-ҳаво шароитининг ноқулай келиши, хусусан, сув танқислиги оқибатида рўй берган қийинчиликларни бартараф қилиб, қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг ҳамма турларини, аввало, пахта етиштириш ва сотиш давлат планини ҳамда улкан социалистик мажбуриятларни бажариш учун курашмоқдалар.

Капитал қурилиш, хусусан сув хўжалиги қурилиши кенг кўламда олиб борилмоқда. Чортоқ ва Эскиер сув омборининг биринчи навбати, Қорабоғ, Наманган, Ғирвонсой ва Кўкимбой насос станцияларн қисқа вақт ичида қуриб битказилиб, ишга туширилди. 100 дан ортиқ артезиан қудуғи қазилди, 70 километр узунликдаги суғориш системаларига бетон ётқизилди. Иттифоқдош республикаларнинг қардошларча ёрдами билан янги канал мисли кўрилмаган қисқа вақт ичида қурилди. Бу канал бир қанча районларни сув билан кўпроқ таъминлаш имконини берди.

Халқ хўжалик планларининг муваффақиятли амалга оширилаётганлиги 1973 йилда область бюджети юзасидан берилган топшириқлар ва олинган социалистик мажбуриятларнинг анча ошириб бажарилишини таъминлади. Аммо, бошқа шаҳарлардаги маҳсулот етказиб берувчилар товарларни ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда тайёрлаб борганларида молиявий ресурсларни давлат бюджетига жалб этиш соҳасидаги ишларда катта натижаларга эришилган бўлур эди. Товарлар ўз вақтида етиштириб берилмаганлиги натижасида давлат бюджетига 900 минг сўмлик оборот солиғи топширилмай қолди.

Шу йилнинг биринчи ярмида область бюджетини бажаришда анча тузук кўрсаткичларга эришилди. Область бюджети даромадлар бўйича 106 процент, харажатлар бўйича 97,3 процент бажарилди. Шу билан бирга корхоналарнинг бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини бажаришда катта нуқсонлар ҳам бўлди. Озиқ-овқат саноати министрлиги, Пахта саноати министрлиги, Қурилиш министрлиги, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига қарашли кўп корхоналар бюджет олдида олган мажбуриятларни бажармаяптилар.

Наманган областининг меҳнаткашлари областнинг халқ хўжалик плани ва бюджетини муваффақиятли ва сифатли қилиб бажариш учун ҳамма чораларни кўрадилар, республика ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг олтин юбилейини муносиб кутиб оладилар. (Қарсаклар).

Депутат Р. Бобоназаров нутқи

Нукус шаҳар партия комитетининг биринчи секретари

Қорақалпоғистон меҳнаткашлари ўтган йили саноат маҳсулотини реализация қилиш планининг 104,5 процент бажарилишини таъминладилар. Йиллик планга қўшимча равишда 10,2 миллион сўмлик маҳсулот чиқарилди. Меҳнат унумдорлигини ошириш плани саноатда 105,5 процент бажарилди. Ҳозирги, юбилей йилининг биринчи ярми янги муваффақиятлар билан нишонланди. Маҳсулот реализация қилиш давлат плани 106,5 процент адо этилди. Гўшт, сут, тухум ва жун етиштириш ва тайёрлаш планлари тўла ва ошириб бажарилди.

Ўзбекистон ССРнинг 1973 йилги давлат бюджети ижросининг якунлари ишлаб чиқариш фондларидан самарали фойдаланиш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва техникани тараққий эттириш асосида меҳнаткашларнинг турмуш фаровонлигини янада яхшилаш тўғрисида КПСС XXIV съезди қарорларини бажаришда яна бир қадам қўйилганлигидан далолат бермоқда.

Қорақалпоғистон АССР давлат бюджетини бажаришда баъзи муваффақиятлар билан бир қаторда, жиддий нуқсонлар ҳам бор. Бюджетга олтита даромад манбалари бўйича 505 минг кам маблағ тушди. Шу жумладан матлубот кооперацияси системасида товар обороти ва товар жамғарма плани бажарилмаганлиги натижасида 422 минг сўм кам маблағ тушди. Кинолаштириш, сув хўжалиги, транспорт ташкилотлари корхоналари ҳам бюджет олдидаги мажбуриятларини бажармадилар.

Автоном республикалар бюджети учун асосий даромад манбаи халқ истеъмол молларини реализация қилишдан тушадиган оборот солиғидир. Лекин баъзи вақтларда товарлар базаларга кварталнинг охирида юборилади. Тошкент тўқимачилик комбинатидан ип газлама, Самарқанд шойи тўқиш фабрикаси ва Марғилон ипакчилик комбинатидан ипак газламалар кейинги икки-уч йил давомида ўз вақтида юборилаётгани йўқ. Мана шуларнинг ҳаммаси истеъмолчиларга молларни ўз вақтида етказиб бериш ҳамда бюджетда кўзда тутилган тадбирларни маблағ билан таъминлашга салбий таъсир кўрсатмоқда.

Давлат бюджетининг 1973 йилги ижроси тўғрисида Ўзбекистон ССР ҳукумати тақдим этган ҳисоботни тасдиқлашни таклиф қиламан. (Қарсаклар).

Халқ маорифи тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонун лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССР Олий Совети халқ маорифи доимий комиссиясининг раиси депутат Э. ҒАФУРЖОНОВ доклади

Депутат ўртоқлар! Бу йил республикамиз меҳнаткашлари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг шонли 50 йиллик юбилейини нишонлайдилар.

Республикамиздаги саноат корхоналари, қурилишлар, транспорт ва бошқа ташкилотларнинг, колхоз ва совхозларнинг коллективлари ўз меҳнат ғалабаларини ана шу шонли санага бағишламоқдалар.

Бизнингча, халқ маорифи тўғрисидаги янги Қонуннинг республикамиз ва Ўзбекистон Компартияси юбилейи арафасида қабул қилинишида ўзига хос маъно бор. Зотан, маданият ва маориф соҳасида эришилган муваффақиятлар, айтиш мумкинки, тарихан қисқа муддат ичида Ўзбекистон босиб ўтган улуғвор йўлни ўзида ажойиб бир тарзда мужассамлантиради. Бу муваффақиятлар Совет давлати ва ижтимоий тузумининг буюк афзалликларини, мамлакатимиз халқлари бузилмас қардошлигининг қудратли кучини намойиш қилиб кўрсатади.

Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар, Садриддин Айний таъбири билан айтганда, Ўрта Осиёда билимдон кишини қидириб топиш қақраб ётган чўлда яшнаб турган дарахтни қидириб топишдек амри маҳол эди. Ўзбекистон территориясида аҳолининг атиги 2 проценти саводли эди. Мана энди эса, республикамизда ҳар йили 600 мингдан кўпроқ киши олий, ўрта ва саккиз йиллик маълумот олмоқда.

1939 йилдаёқ Ўзбекистон ССРда ишлаб турган аҳолининг ҳар мингтаси ҳисобига шаҳарда 192 та, қишлоқда 27 та олий ва ўрта маълумотли киши тўғри келар эди. Тўққизинчи беш йилликнинг бошига келиб, ҳар минг киши ҳисобига шаҳарда олий ва ўрта маълумотлилардан 733 киши, қишлоқда 611 киши тўғри келадиган бўлди. Коммунистик партиянинг иродаси билан амалга оширилган чинакам маданий революциянинг натижаси ана шундай.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда шахснинг ҳар томонлама камолоти учун, ҳар бир кишини замонавий маданият ютуқлари билан баҳраманд қилиш учун барча зарур шароитлар яратилган. Республикада 7000 та умумий таълим мактаби ишлаб турипти, буларда 3 миллион 400 минг бола ўқимоқда, 180 минг ёш ишчи ва қишлоқ ёшлари мактабларда билим олмоқдалар. Олий ўқув юртлари ва техникумларда 400 мингдан ортиқроқ киши ўқимоқда.

Халқ хўжалиги барча тармоқлари учун юқори малакали ишчи кадрлар тайёрлаш тўғрисида катта ғамхўрлик қилинмоқда. Ҳозирги вақтда 80 мингдан зиёд киши ҳунар-техника билим юртларида таълим олмоқда.

Республика халқ маорифи муассасалари ёш авлодни ўқитиш ва коммунистик руҳда тарбиялаш, ёш ишчилар тайёрлаш вазифаларини муваффақиятли бажариб келмоқдалар.

Бу билан бирга илмий-техника революцияси даврида экономика ва маданиятнинг гуркираб ўсиши ҳар бир гражданнинг маданий ва илмий даражасига янада юқори талаблар қўймоқда. «Эндиликда, — деб кўрсатади ўртоқ Л. И. Брежнев, — ижтимоий тараққиёт суръатлари, коммунизм сари ҳаракатимиз суръатлари жамиятнинг интеллектуал қудратига, маданият, фан, маорифнинг ривожига тобора сезиларли равишда боғлиқ бўлиб қолмоқда».

Саккизинчи чақириқ СССР Олий Советининг 1973 йил июль ойида бўлиб ўтган олтинчи сессиясида «ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонун Асослари» қабул қилинганлиги КПСС XXIV съездининг мамлакатимизда халқ маорифини янада такомиллаштириш йўллари тўғрисидаги қарорларини амалга оширишда муҳим қадам бўлди.

Бу ҳужжатда халқ маорифи барча бўғинлари тузилишининг асосий принциплари қонун йўли билан мустаҳкамлаб қўйилди, маориф соҳасида амал қилиб турган энг муҳим қарорлар умумлаштириб чиқилди, ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш тўғрисидаги ленинча ғояларни амалга ошириш соҳасидаги бой тажриба акс эттирилди. Бу «Асослар» мамлакатимиздаги барча таълим-тарбия муассасалари фаолиятининг мустаҳкам ҳуқуқий негизини яратиб берди.

ССР Иттифоқи Олий Совети иттифоқдош республикаларнинг давлат ҳокимияти олий органларига халқ маорифи тўғрисидаги ўз Қонунларини ушбу «Асослар»га мувофиқлаштириб чиқиш вазифасини топширди.

Шу муносабат билан Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи тўғрисида Қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг топшириғига мувофиқ, Қонун лойиҳалари тайёрлаш, ёшлар масаласи бўйича, халқ маорифи, фан ва маданият доимий комиссиялари Қонун лойиҳасини ҳар томонлама ўрганиб чиқиб, уни маъқуллаш ва Ўзбекистон ССР Олий Совети муҳокамасига киритиш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонун лойиҳаси тегишли министрликлар ва идоралар, маҳаллий советлар, жамоатчилик томонидан муҳокама қилиб чиқилди. Улардан тушган мулоҳаза ва таклифлар доимий комиссиялар томонидан синчиклаб ўрганиб ва кўриб чиқилди. Бу таклиф ва мулоҳазаларнинг кўпчилиги лойиҳада акс эттирилди.

Лойиҳа ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонун Асосларига батамом мувофиқ ҳолда тузилган. У Совет ҳокимияти йилларида халқ маорифи ишини ташкил қилишда тўпланган катта тажрибани ўзида акс эттиради.

Қонун лойиҳаси 14 бўлимдан иборат бўлиб, бу бўлимларда 86 та модда бор.

Биринчи бўлимдаги моддаларда халқ маорифи тўғрисидаги қонунларнинг асосий вазифалари белгилаб берилган ва республикамиз халқ маорифининг асосий принциплари баён қилинган. Бу бўлимда ССР Иттифоқи Конституциясида ва Ўзбекистон ССР Конституциясида эълон қилинган гражданларнинг билим олиш ҳуқуқи гарантиялари мустаҳкамланган. Ёшларнинг мажбурий саккиз йиллик таълим олиши ва умумий ўрта маълумотга эга бўлиши, барча таълим турларининг текинлиги, мактабларда дарслар она тилида ўқитилиши, ҳунар-техника, ўрта махсус ва олий таълимнинг ҳаёт билан, коммунистик қурилиш тажрибаси билан мустаҳкам боғланган ҳолда кенг ривожлантирилиши, мактабгача ва мактабдан ташқари тарбия муассасалари шохобчаларини доимо кенгайтириб бориш мазкур лойиҳада белгилаб қўйилган энг муҳим гарантиялар жумласидандир.

Лойиҳада бутун маориф системасининг негизини ташкил қилган ва таълимнинг чинакам демократик, умумхалқ хусусиятига эга эканлигини ёрқин исботлаб кўрсатувчи асосий принциплар: илм олишда ирқи ва миллатидан, жинсидан, динга муносабатидан, мулкий ва социал аҳволидан қатъи назар ҳамма гражданларнинг тенг ҳуқуқлиги; барча таълим-тарбия муассасалари учун билим беришнинг мажбурийлиги; таълимнинг дин таъсиридан холи бўлган дунёвий характери, қайси тилда ўқишни танлаб олиш эркинлиги батафсил белгилаб берилгандир.

Лойиҳада таълим билан коммунистик тарбиянинг бирлиги, уларни коммунистик қурилиш тажрибаси билан боғлаб олиб бориш, таълим ва тарбиянинг инсонпарварлик ва юксак ахлоқий характерда бўлиши, таълим ва тарбияни ҳозирги замон фани, техникаси ва маданияти ютуқлари асосида доимо такомиллаштириб бориш; болалар ва ёшларни тарбиялашда мактаб, оила ҳамда жамоатчиликнинг ҳамкорлик қилиши қатъий мустаҳкамлаб қўйилган.

Қонун лойиҳаси биринчи бўлимининг 5-моддасига биноан, Ўзбекистон ССРда халқ маорифи системаси мактабгача ва мактабдан ташқари тарбияни, умумий ўрта таълимни, ҳунар-техника таълимини, ўрта махсус ва олий таълимни ўз ичига олади.

Қонун лойиҳаси моддаларида ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи соҳасидаги компетенциялари белгилаб берилган моддалар катта аҳамиятга эгадир.

Ўзбекистон ССР давлат тузилишини ва унинг составида Қорақалпоғистон Автоном Совет Социалистик Республикаси мавжудлигини ҳисобга олиб, қонун лойиҳасида автоном республиканинг, унинг давлат ҳокимияти ва давлат бошқарув олий органларининг халқ маорифи соҳасидаги компетенцияси ҳам белгилаб берилган.

Қонун лойиҳасининг ана шу бўлимида халқ маорифи органларига раҳбарлик қилиш ва халқ маорифи соҳасидаги партия сиёсатини ҳамда қонун талабларини амалга ошириш юзасидан Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг ҳунар-техника таълими Давлат комитети, меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари бажарадиган вазифалар белгилаб берилган.

Таълим-тарбия муассасаларига ёрдам кўрсатишда давлат корхоналари, ташкилотлари, муассасалари, колхозлар, жамоат ташкилотлари олиб борадиган ишларни бир-бирига мувофиқлаштириб бориш вазифаси маҳаллий советларнинг ижроия комитетлари зиммасига юклатилганлиги Қонун лойиҳасида алоҳида таъкидлаб кўрсатилади.

Қонун лойиҳасининг кўпгина моддалари ёш авлоднинг сиҳат-саломатлигини мустаҳкамлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш билан суғорилган. Лойиҳанинг 14-моддасида кўрсатиб ўтилганидек, соғлиқни сақлаш органлари ва муассасалари халқ маорифи органлари билан биргаликда, жамоат ташкилотлари иштирокида болалар саломатлиги устидан доимий назорат олиб боришлари зарур.

Лойиҳанинг иккинчи бўлими мактабгача тарбия ишларига бағишланган.

Ҳамма иттифоқдош республикаларда бўлгани сингари республикамизда ҳам мактабгача тарбия системаси жуда катта социал аҳамиятга эгадир. Бу система ота-оналарга ишлаб чиқаришда унумли меҳнат қилиш имкониятини бериб гина қолмай, айни вақтда болаларни ҳар томонлама уйғун камол топтириш ва тарбиялаш, уларга зарур меҳнат кўникмаларини сингдириш, уларни мактабда ўқишга тайёрлашга оид кенг вазифалар комплексини ҳам бажаради.

Қонун лойиҳаси меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари зиммасига мактабгача тарбия муассасаларини рационал тарзда жойлаштириш тўғрисида ғамхўрлик қилиш, давлат корхоналари, колхозлар ва бошқа ташкилотлар бундай муассасаларни ташкил қилишларида ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш вазифасини юклайди.

Лойиҳанинг 16-моддасида ота-оналари бошқа ишга ўтганликлари муносабати билан корхона, муассаса ва ташкилот қарамоғидаги мактабгача тарбия муассасаларидан болаларни чиқариб юборишга йўл қўйилмайди, деган жуда муҳим ва принципиал йўл-йўриқ ифода этилгандир.

Қонун лойиҳасининг учинчи бўлими ўрта таълим масалаларини тартибга солувчи нормалардан иборат.

Маълумки, КПСС XXIV съезди қарорлари асосида мамлакатимизда амалга оширилаётган умумий ўрта таълим жамиятимиз ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий тараққиётининг энг муҳим шартларидан биридир.

Қонун лойиҳаси республикамизда умумий ўрта таълимни амалга оширувчи уч турдаги ўқув юртини: ўрта умумий таълим мактаблари, ўрта ҳунар-техника билим юртлари, ўрта махсус ўқув юртларини белгилайди.

Ўрта умумий таълим мактаби умумий ўрта маълумот олишнинг асосий шаклидир. У меҳнат ва политехника таълимини берувчи ягона мактабдир. Лойиҳада совет ўрта мактаби бирлик принципларининг мазмуни батафсил ёритиб берилган.

Фан асосларини ўрганиш, меҳнат-таълими олиш, синфдан ташқари турли хил иш олиб бориш жараёнида ўқувчиларни онгли касб танлашга тайёрлаб борилади. Шу мақсадда мактабларда айрим фанларни назарий ва амалий жиҳатдан чуқурроқ ўргатувчи факультатив машғулотлар ва синфлар ташкил этилиши кўзда тутилади.

Аҳолининг маданият даражасини оширишда, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги тафовутни йўқотишда қишлоқ умумий таълим мактабларининг роли лойиҳада алоҳида таъкидлаб ўтилади.

Қонун лойиҳасининг тўртинчи бўлимида умумий ўрта таълимнинг вазифалари: ўқувчиларни фан асосларининг чуқур ва мустаҳкам билимлари билан қуроллантириш, уларда ўз билим ва маҳоратларини тинмай такомиллаштириб боришга, бу билимларни тажрибада қўлланишга интилиш туйғусини уйғотиш, ўқувчиларда марксча-ленинча дунёқарашни шакллантириш, уларни совет ватанпарварлиги ва социалистик интернационализм руҳида, коммунизм қурувчиларининг ахлоқ кодекси талаблари руҳида тарбиялаш вазифалари таърифлаб берилган.

Лойиҳанинг ана шу бўлимида республикамиз хусусиятларидан келиб чиқувчи яна бир қатор қоидалар ифода этилган. Ўқувчиларнинг аксари қисми қишлоқ жойларда яшашини эътиборга олиб, лойиҳанинг 27-моддасида қишлоқ жойларда яшовчи умумий таълим мактабларининг ўқувчиларини мактабга ва уйга транспортда текин элтиб қўйишни таъминлаш назарда тутилган. Бу ишни корхоналар, ташкилотлар, колхозлар таъминлашлари зарур. Қишлоқ жойларда яшовчи ўқувчиларга мактабга бораётганларида ва уйга қайтаётганларида маршрут автобуслари, шаҳар атрофи ва маҳаллий (ишчилар) поездларда текин юриш ҳуқуқи берилган.

Лойиҳанинг 28-моддасига биноан, мактабларда муҳтож ўқувчиларга моддий ёрдам кўрсатиш учун умумий таълим фонди тузилади.

Қонун лойиҳасининг 30-моддасида ота-оналарнинг турмуш ва меҳнат шароитларига кўра ижтимоий тарбияга муҳтож бўлган болалар ва ўсмирлар учун мактаб-интернатлар очиш кўзда тутилади. Таълимнинг бу шакли республикамиз учун муҳим аҳамиятга эгадир. Чунки яйловларда мол боқадиган чорвадорларнинг иш шароитлари кўпинча уларнинг болаларини ўқитиш учун ана шундай алоҳида хусусиятни тақозо қилади.

Болалар соғлиғи ва бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик қилиш лойиҳанинг 33-моддасида ифода этилган бўлиб, унда узоқ вақт даволанишга муҳтож бўлган болалар ва ўсмирлар учун умумий таълим берадиган соғломлаштириш санаторий-ўрмон мактаблари ва махсус мактаб-интернатлар ташкил этилади, деб кўрсатилган. Маълумки, республикамизда ҳозирги вақтда ҳам ана шундай муассасалар шохобчаси мавжуд бўлиб, улар ўзини амалда тўла-тўкис оқлади.

Кечки (сменали) ва сиртқи мактабларнинг кенг шохобчасини барпо қилиш ёшларнинг умумий ўрта таълим олишларида энг муҳим гарантия ва зарур шартдир. Қонун лойиҳасида ишловчи ёшлар учун фақат кечки (сменали) ва сиртқи мактаблар ташкил этишгина кўзда тутилиб қолмай, яна шу нарса ҳам муҳимки, лойиҳада ёшларни ана шундай мактабларга тортишда, шунингдек, ўқувчиларнинг ишни ўқиш билан муваффақиятли боғлаб олиб боришлари учун уларга зарур шароитлар яратиб беришда корхоналар, муассасалар, ташкилотлар амалга оширадиган вазифалар муфассал белгилаб берилган.

Лойиҳанинг бешинчи бўлими мактабдан ташқари тарбия мақсадларига бағишланган. Мактабдан ташқари тарбия ўқувчиларнинг қобилиятини ҳар томонлама ривожлантиришга, уларда ижтимоий активлик уйғотишга ёрдам бермоғи, болаларнинг соғлиғини мустаҳкамлаш учун тегишли шароит яратиб бермоғи лозим.

Қонун лойиҳасининг 41-моддасида болалар ва ўсмирлар билан улар истиқомат қиладиган жойларда тарбиявий иш олиб боришнинг турли хил формалари ифода этилган бўлиб, бунда мактабдан ташқари ишларни олиб бориш учун зарур шароитлар яратиб беришда уй бошқармалари, уй-жойлардан фойдаланиш конторалари, маҳалла ва квартал комитетлари бажарадиган вазифалар белгилаб берилган.

Лойиҳанинг VI бўлимидаги ҳунар-техника таълимини ташкил қилиш тартиби ва унинг вазифаларини белгилаб берувчи қоидалар муҳим аҳамиятга эгадир.

Совет ҳунар-техника мактаби профессионал маҳоратга эга бўлган, янги техникани эгаллаб олиш ва такомиллаштиришга қодир, ҳар томонлама камол топган, техник жиҳатдан саводли ёш ишчиларни тайёрлаб беришга даъват этилгандир.

Халқ хўжалиги ҳунар-техника билим юртларидан коммунизм қурувчиларининг илғор сафларида бораётган совет ишчилар синфининг шонли меҳнат анъаналарини кўпайтирувчи қўшимча ишчи кучи олиб туриши лозим.

Республикамиз шароитида қишлоқ хўжалигининг турли тармоқлари учун малакали ишчилар, аввало, механизаторлар тайёрлаш катта аҳамиятга эгадир.

Қонун қабул қилиниши билан ҳунар-техника таълими вазифалари, бевосита ишлаб чиқаришнинг ўзида ишчилар тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тартиби аниқлаб берилади.

Ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳисобга олиб ҳамда амалдаги Қонунларга мувофиқ ўсмирларнинг ишлаб чиқариш таълими уларнинг ёшига, жисмоний, ақлий камолатига, сиҳат-саломатлигига мос келувчи касблар бўйичагина амалга оширишга рухсат берилади.

Қонун лойиҳасининг VII бўлими саноат ва қишлоқ хўжалигининг барча тармоқлари учун, шунингдек маданият, маориф, соғлиқни сақлаш муассасалари учун ўрта малакали мутахассислар тайёрлаш ишида катта роль ўйновчи ўрта махсус таълим масалаларига бағишланган.

Мазкур бўлимнинг бешта моддасида ўрта махсус ўқув юртлари фаолиятининг ҳуқуқий асосларини тартибга солувчи қоидалар, уларнинг вазифалари баён этилган ва бошқа масалалар тартибга солинган.

Қонун лойиҳасининг саккизинчи бўлими республикамизда олий таълимни ташкил қилиш масалаларига бағишланган.

Коммунистик партия, Совет ҳукумати тўла ўрта маълумот олишнинг муҳим воситаси сифатида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиш масалаларига жуда катта аҳамият бериб келмоқдалар. Ҳам ўқиб, ҳам ишлаш осон эмас. Мамлакатимизда ёшларнинг кечки ва сиртқи таълим олишлари бутун жамоатчилик ишидир. Шу сабабли комиссияларнинг фикрича, Қонун лойиҳасининг тўққизинчи бўлимидаги ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётган ўқувчилар ва студентларнинг ҳуқуқ ҳамда имтиёзлари тўғрисида, шу жумладан уларнинг ишлаб турган жойларидан қўшимча отпуска олиш, қисқартирилган иш ҳафтасидан фойдаланиш ҳуқуқлари тўғрисида баён қилинган нормалар ҳамма томонидан зўр қониқиш билан кутиб олинади.

Халқ маорифини янада такомиллаштириш ишида педагог кадрлар биринчи даражали аҳамиятга эгадир. Қонун лойиҳасининг X бўлими педагог кадрлар тайёрлаш ва улар фаолиятига оид масалаларга, уларнинг профессионал ҳуқуқлари ва вазифаларига бағишлангандир. Жумладан, лойиҳанинг 68-моддасида педагог ва илмий кадрлар тайёрлаш формалари тўғрисида гап боради, педагоглик фаолияти билан шуғулланиш шартлари, мактаблар ва ҳунар-техника билим юртларида ишловчи педагог кадрларни аттестациядан ўтказиб туриш тартиби, олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилар составида вакант лавозимларни алмаштириб туриш тартиби баён қилинади.

Маориф ходимлари ёш авлодни тарбиялаш борасида жуда катта роль ўйнашларини эътиборга олиб, Қонун лойиҳасининг 73-моддасида маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларига, халқ маорифи органлари ва муассасаларига, министрликлар ва идораларга халқ маорифи ходимларининг муваффақиятли ишлаши, малака ошириш учун ҳамма зарур шароитларни яратиб бериш, уларнинг обрўсини сақлаш тўғрисида, педагогларга Қонунда белгиланган имтиёз ва афзалликларни бериш ҳақида доимий ғамхўрлик қилиб бориш вазифалари юклатилади.

Бу қоидалар комиссияларнинг фикрича, совет ўқитувчиси тўғрисида чинакам умумхалқ ғамхўрлигининг ифодасидир.

Қонун лойиҳасининг ўн биринчи бўлимидаги моддаларда болаларни тарбиялаш ва ўқитишда ота-оналар ҳамда улар ўрнини босувчи шахсларнинг ҳуқуқ ва вазифалари белгилаб берилган. Бу моддаларда ота-оналар ва улар ўрнини босувчи шахсларнинг болаларга яшаш учун керакли воситалар яратиб бериш тўғрисида ғамхўрлик қилишлари зарурлиги билан бир қаторда, ота-оналар ва мазкур шахслар болаларни тўғри тарбиялашлари, уларга меҳнат кўникмаларини ўргатиб боришлари, болаларни ижтимоий-фойдали фаолиятга тайёрлашлари зарурлиги ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилади. Оиладаги тарбия ўқув юртларида, мактабгача ва мактабдан ташқари тарбия муассасаларида олиб бориладиган тарбиявий ишлар билан узвий тарзда боғлаб олиб борилиши лозим.

Халқ маорифи органлари ва муассасалари аҳоли ўртасида педагогик билимларни кенг ёйиш, болалар ва ўсмирларни тарбиялашда ота-оналар ҳамда улар ўрнини босувчи шахсларга педагогик ёрдам кўрсатиш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб боришлари зарур.

Ўн иккинчи бўлимдаги қоидалар халқ маорифининг моддий базасига алоқадордир. Қонун лойиҳасининг 81-моддасида таълим-тарбия муассасалари замонавий талабларга ҳамда ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш вазифаларига тўла жавоб бериши учун мактаб биноларини ўз вақтида қуриб битказишга, мактабларнинг ўқув-моддий базасини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор берилади. Қонунда халқ маорифини янада ривожлантириш, таълим-тарбия муассасаларининг моддий базасини мустаҳкамлаш ишларида корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, колхозлар, кооператив, касаба союз, комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотлари муҳим роль ўйнашлари белгилаб қўйилган.

Депутат ўртоқлар! Сизларнинг муҳокамангизга тақдим этилган Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонун лойиҳаси социал-маданий ҳаёт соҳаларида эришилган энг муҳим ғалабаларни ўзида акс эттиради. Унда Коммунистик партия ва Совет давлатининг меҳнаткашлар билим даражасини янада ошириш ва халқ хўжалиги, фан ва маданиятнинг барча тармоқлари учун малакали кадрлар тайёрлаб етиштириш тўғрисидаги буюк ғамхўрлиги ўз ифодасини топган. Шу билан бирга Қонун лойиҳаси бутун халқимизнинг маориф ходимлари тўғрисида тинмай қилаётган катта ғамхўрлигининг далилидир.

Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонунининг қабул қилиниши, унинг амалга оширилиши, шубҳасиз, партиямиз XXIV съездининг маориф ва ёш авлодни тарбиялаш соҳасидаги қарорларини янада активлик билан амалга оширишга, умумий ўрта, ҳунар-техника, ўрта махсус ва олий таълимни янада такомиллаштиришга катта ёрдам беради. Бу Қонун акти педагогика фани ва тажрибасини янада бойитади, социалистик халқ маорифини такомиллаштириш учун янги имкониятлар очиб беради.

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР Олий Совети томонидан халқ маорифи тўғрисида қонун қабул қилинишини республикамиз барча меҳнаткашлари қизғин маъқуллайдилар, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз. (Қарсаклар).

КОММУНИЗМ ИЖОДКОРЛАРИНИ ТАРБИЯЛАЙМИЗ

Халқ маорифи тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонун лойиҳаси ҳақида халқ маорифи доимий комиссиясининг раиси Э. ҒАФУРЖОНОВ доклади юзасидан музокаралар.

Депутат С. Шермуҳамедов нутқи

Ўзбекистон ССР маориф министри

Республика халқ маорифи органлари ёшларни умумий ўрта таълимга тўла-тўкис ўтказиш соҳасида КПСС XXIV съезди қўйган вазифаларни бажара бориб, умумий ва политехника таълимини яхшилаш, ўқувчиларнинг билим даражасини ошириш соҳасида катта иш қилмоқдалар.

Мактаб шохобчаларининг структурасида муҳим ўзгаришлар юз берди. Кейинги уч йил мобайнида мактаблар қаторига 493 та ўрта мактаб қўшилди. 620 мингдан зиёд ўринли янги мактаб бинолари қурилди. Булардан қарийб 500 минг ўринли мактаб қишлоқ жойларида барпо этилди. Умумий таълим мактабларида, хусусан республиканинг қишлоқ мактабларида тракторларни, қишлоқ хўжалик машиналари ва бошқа техникани ўрганиш кенг тус олди. Юқори синф ўқувчиларидан 30 мингдан ортиқроқ киши ҳар йили далачилик, чорвачилик бригадаларида, меҳнат ва дам олиш лагерларида ишламоқдалар.

Республикадаги умумий таълим мактабларида 200 мингдан ортиқроқ ўқитувчи ва бошқа педагогик ходимлар ишнинг кўзини билиб ҳалол меҳнат қилмоқдалар, булардан 129 минг киши олий маълумотлидир. 1974 йилнинг ўзидагина мактабларнинг педагогик коллективлари сафига 13 минг ёш мутахассис келиб қўшилади.

Ўзбекистон ССР халқ маорифи тўғрисидаги Қонун лойиҳасининг муҳокама қилиниши коммунизм бинокори бўлган янги инсонни шакллантириш тўғрисида партия ва ҳукумат ғамхўрлигининг ёрқин далилидир.

Қонун лойиҳасида халқ маорифининг асосий принциплари мустаҳкамлаб қўйилади, халқ маорифидаги энг муҳим норматив қарорлар таърифлаб берилади, ўсиб келаётган ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш ҳақида Ленин ғояларини амалга оширишда тўпланган бой тажриба акс эттирилади, республикадаги барча ўқув-тарбия муассасаларининг фаолияти учун мустаҳкам ҳуқуқий база яратиб берилади. Лойиҳада Ўзбекистон ССР гражданларининг умумий ўрта таълим олишини қонуний тартибга солиш масалаларига катта эътибор берилади.

Ўзбекистон ССР халқ маорифи тўғрисида Қонунни қабул қилиш ҳақидаги таклифни қўллаб-қувватлайман. (**Қарсаклар**).

Депутат Ғ. Абдураҳмонов нутқи

Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри

Ўзбекистон ССРда ҳозирги вақтда 41 та олий ва 177 та ўрта махсус ўқув юрти ишлаб турибди. Бу билим даргоҳларининг шохобчалари тўхтовсиз кенгаймоқда. Кейинги йиллар мобайнида маданият институти, Ўрта Осиё медицина педиатрия институти, Тошкент автомобиль-йўл институти, қарийб 29 техникум ва билим юрти очилди.

Студентлар контингенти 235 минг кишига, техникумларнинг талабалари эса 170 минг кишига етди. Республика олий ўқув юртлари 202, техникумлари ва билим юртлари эса, 210 мутахассислик бўйича кадрлар тайёрламоқда. Бундан ташқари, кўплаб йигит ва қизлар қардош республикалардаги олий ўқув юртларига жўнатилмоқда.

Олий ўқув юртларимизда ҳозирги вақтда 15 минг профессор-ўқитувчи бор бўлиб, булардан 530 киши фан докторлари ва профессорлар, 3700 киши фан кандидатлари ва доцентлардир.

Олий ўқув юртларида илмий-тадқиқот ишлари кенг олиб борилмоқда, буларнинг самарадорлиги мунтазам равишда ўсмоқда. 1973 йилнинг ўзидагина министрликка қарашли ўқув юртлари бўйича 36 миллион сўмлик иқтисодий самара олинди. Ана шу ишлар орасида зараркунандаларга қарши курашнинг биологик методлари соҳасидаги илмий-тадқиқотлар алоҳида кўзга ташланади, бу иш Самарқанд университетида амалга оширилмоқда. Тошкент давлат университетининг органик химия проблемали лабораторияси ишлари, Тошкент политехника институтининг полимерлар химияси соҳасидаги ишлари алоҳида диққатга сазовордир.

Олий ўқув юртларида, техникумлар ва билим юртларида сиёсий-тарбиявий ишларни такомиллаштиришга ҳамда ижтимоий фанларни ўқитишни яхшилашга авваллгидек катта эътибор берилмоқда.

Республика Олий Советининг сессиясида Ўзбекистон ССР халқ маорифи тўғрисидаги Қонун лойиҳасининг муҳокама қилиниши — олий ва ўрта махсус мактаблар ҳаётида катта воқеа. Бу Коммунистик партия билан Совет ҳукумати халқ маорифига ҳамиша эътибор бериб, бу ҳақда ғамхўрлик қилаётганликларининг далилидир.

Олий ўқув юртлари ва техникумларнинг кўп минг кишилик ходимлари номидан сизларни олий ва ўрта махсус ўқув юртлари мутахассислар тайёрлаш ҳамда совет ёшларини коммунистик руҳда тарбиялаш юзасидан ўз зиммаларига юклатилган фахрли ва масъулиятли вазифаларни шараф билан бажарадилар, деб ишонтиришга ижозат бергайсиз! (**Қарсаклар**).

Депутат Г. Г. Светленко нутқи

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳунар-техника таълими Давлат комитети раисининг биринчи ўринбосари

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика ҳукумати, маҳаллий партия ва совет органларининг жуда катта ёрдами туфайли кейинги йилларда республикада ҳунар-техника мактабларининг шохобчалари икки баравардан ҳам зиёдроқ кўпайди, ўқувчилар сони эса уч баравар ортди. Беш йилликнинг уч йили мобайнида ўқув юртларимиз 137 минг малакали ёш ишчи тайёрлаб берди.

Ҳозир республикада икки юздан ортиқ ҳунар-техника билим юрти ишлаб турибди. 1975 йилга келиб, ана шу ҳунар-техника билим юртларининг умумий сони 264 тага етказилади. Улардаги ўқувчилар сони 123 минг кишига боради.

Ҳунар-техника таълими биринчи марта қонуний ҳужжатда Ўзбекистон ССР халқ маорифи умумий системасига киритилди. Бу Совет давлати ёшларнинг профессионал тайёргарлигига жуда катта эътибор бериб, шу ҳақда ғамхўрлик қилаётганлигининг далилидир.

Ҳунар-техника таълими системасида ҳозирги замон ишлаб чиқариши талабларига жавоб берадиган ишчи кадрларни тайёрлаб етиштириш даставвал ўрта профессионал-техника мактаби зиммасига юкланади, Қонун лойиҳасининг 43-моддасига биноан, ҳунар-техника билим юртлари профессионал ва умумий ўрта таълимни амалга оширадилар.

Шуни айтиш керакки, бу ҳунар-техника билим юртлари нисбатан қисқа вақт ичида ёшлар ҳамда ота-оналар ўртасида танилиб, обрў-эътибор қозонди. Тўққизинчи беш йилликнинг бошида республикада ҳунар-техника мактаблари бор-йўғи ўн саккизта эди. Мана шу ўқув йилининг бошида 68 та билим юртида ўттиз минг йигит ва қиз ишчи касби-корини эгаллайди ва ўрта маълумот олади. Техника билим юртлари янада ривож топади, бу мактабларга ўнинчи синфни тамомлаган ёшлар қабул қилинади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетини, Ўзбекистон ССР Олий Советини, республика ҳукуматини, депутат ўртоқлар, сизларни ишонтириб, ҳунар-техника таълими ходимлари шонли ишчилар синфимизнинг муносиб ўринбосарларини ўқитиш ва тарбиялаш юзасидан ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни шараф билан бажарадилар, деб айтишга руҳсат этгайсиз. (**Қарсаклар**).

Депутат А. А. Олесова нутқи

Фарғона шаҳридаги ўрта мактаб ўқитувчиси

Биз бугун Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи тўғрисидаги Қонунни ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг шу ҳақдаги Қонун асосларига мувофиқлаштириб қабул қилишимиз керак. Қонун асослари умумий ўрта ҳунар-техника таълими, ўрта махсус ва олий таълимни изчиллик билан такомиллаштиришни, шу беш йилликда ёшларнинг умумий ўрта таълимга ўтишини тугаллашни, малакали кадрлар тайёрлаш сифатини яхшилашни кўзда тутади.

Фарғона области педагоглари ўқувчи ва студентларга чуқур ва пухта билим бериш, уларни ғоявий ва жисмоний жиҳатдан чиниқтириш учун кўп куч-ғайратларини сарфламоқдалар. Тўққизинчи беш йилликда областда 30 мингдан ортиқ ўринли янги мактаб бинолари қурилди. Бир синфда икки йил қолишга барҳам берилмоқда, саккизинчи ва тўққизинчи синфларни битириб чиқувчилар сони ортиб бормоқда. Саккиз йиллик мактабларни битириб чиқувчиларнинг 94 проценти умумий таълим мактабларида, ишчи ва қишлоқ ёшлар мактабларида, ҳунар-техника билим юртларида ва бошқа ўқув юртларида ўқишни давом эттирмоқда. Мактабдан ташқари муассасалар шохобчалари кенгайди, меҳнат ва политехника таълими анча яхши йўлга қўйилди.

Қишлоқ мактабларида таълим-тарбия ишини такомиллаштириш — муҳим вазифадир. Ўқитувчиларимиз буни яхши англаб, ўқувчиларни қишлоқ хўжалик меҳнатига йўлламоқдалар. Бу меҳнат индустриал меҳнатнинг бир хилига айланиб бормоқда. Ўқувчиларнинг 265 та ишлаб чиқариш бригадаси ишлаб турибди. Кўпгина қишлоқ мактабларида автомобиль, трактор ҳайдаш, маиший хизмат ва амалий санъат бўйича ихтисос ҳосил қилинмоқда. Қишлоқ мактабларининг ўқув-моддий базасини мустаҳкамлашга катта эътибор берилмоқда. Шаҳарларда йирик корхоналарнинг фойдасидан ажратиб бериладиган маблағлар ҳисобига мактаб бинолари қурилишини кучайтириш керак. Қишлоқлардаги мактаблар ва болаларнинг бошқа тарбия муассасалари асбоб-ускуна, кўргазмали ўқув қўлланмалари юзасидан қўшимча фондлар ажратиб берилишига муҳтождир.

Халқ маорифи тўғрисида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар қонун асосларига мувофиқ ишлаб чиқилган Қонун лойиҳасининг моддалари эришган муваффақиятларимизни мустаҳкамлайди, олға қараб қилаётган ҳаракатимизнинг конкрет йўлларини белгилайди. Бу лойиҳа Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Конституциясига тамомила мувофиқдир. (**Қарсаклар**).

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ ДАВЛАТ НОТАРИАТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг раиси депутат М. ҚОРИЕВ доклади

Депутат ўртоқлар! Саккизинчи чақириқ ССР Иттифоқи Олий Советининг олтинчи сессияси Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг давлат нотариати тўғрисидаги Қонунини қабул қилган эди. Ўзбекистон ССРнинг давлат нотариати тўғрисидаги Қонуни лойиҳаси ҳам ССР Иттифоқининг ана шу Қонунига мувофиқ ишлаб чиқилиб, сизларнинг муҳокамангизга тақдим этилди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссияси ана шу Қонун лойиҳаси ҳақида сизларга доклад қилишни менга топширди.

Антогонистик қарама-қаршиликлар шахснинг манфаатлари билан давлат манфаатларини бир-бирига доимо тўқнаштириб турувчи буржуа давлатларидан фарқли ўлароқ, социалистик жамият учун, хусусан Совет Иттифоқи учун давлат манфаатлари билан гражданларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини бир-бирига боғлаб бориш ўзига хос ажойиб бир белгидир. Бундай боғланиш социалистик тузум характеридан келиб чиқади. Социализм шароитида жамият билан шахс манфаатларини бир-бирига қўшиб, боғлаб олиб борилиши гражданларнинг ҳуқуқ ва эрки давлат томонидан чинакам ҳимоя қилинишини кўрсатади ва айни вақтда ҳар бир граждан, ҳар бир коллектив совет ҳокимияти қонунларига, кўрсатмаларига, жамият манфаатларига қатъий риоя қилиши лозимлигини тақозо этади.

Бу принцип жамиятимиз тараққиётининг ҳамма босқичларида амалга ошириб келинди, шу билан бирга совет давлати бу принципни амалга ошириш учун зарур ҳуқуқий ва бошқа гарантияларни эълон қилиш билангина кифояланиб қолмай, балки амалда бу гарантияларни яратиб берди. Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларидаёқ давлат нотариатининг тузилиши гражданлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, гражданларнинг қонуний манфаатларини давлат манфаатлари билан боғлаб олиб бориш гарантияларидан бири бўлган эди.

РСФСР Халқ Комиссарлари Совети 1922 йил 4 октябрда биринчи марта «Давлат нотариати тўғрисида» низом қабул қилган эди. Бу ҳужжат билан давлат аппаратининг мустақил звеноси ҳисобланган нотариатнинг вужудга келиши расмийлаштирилган эди.

Юқорида айтганимиздек, СССР Олий Совети Совет Социалистик Республикалари Итттифоқининг давлат нотариати тўғрисида Қонун қабул қилган эди. Бу бизнинг давлатимиз меҳнаткашлар ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини қўриқлаш масалаларига, социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш ишига нақадар катта эътибор бериб келаётганлигининг ёрқин далилидир.

Бу Қонун қабул қилингунга қадар нотариат органлари фаолиятини белгилаб берувчи норматив акт СССР Марказий Ижроия Комитети ва Халқ Комиссарлари Советининг «Давлат нотариати тузилишининг асосий принциплари тўғрисида» 1926 йилда қабул қилган қарори бўлиб, бу қарорда мамлакатда нотариал конторалар тузилишининг ягона тартиби белгилаб чиқилган, улар амалга ошириладиган иш доиралари аниқлаб берилган ва улар фаолиятига оид бошқа принципиал масалалар ҳал қилинган эди. Ана шу қарорга мувофиқ, Ўзбекистон ССРда ҳам нотариал контораларнинг фаолиятини батафсил ёритиб берувчи Низом қабул қилинган эди.

Ҳозир амалда бўлган Ўзбекистон ССР давлат нотариати тўғрисидаги Низом Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1966 йил 29 апрелдаги қарори билан тасдиқланган.

Эндиликда эса Ўзбекистон ССРнинг давлат нотариати тўғрисида янги Қонун қабул қилиш зарурати туғилди. Шу сабабли Қонун лойиҳаси бугун ушбу сессия муҳокамасига киритилди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон ССРда 85 та давлат нотариал конторалари мавжуд бўлиб, улар ҳар йили 850 мингдан ортиқ нотариал ҳаракатларни амалга оширмоқдалар. Бу ҳаракатлар у ёки бу даражада бир ярим миллиондан кўпроқ кишининг манфаатларига даҳлдордир.

Республикамиз гражданлари ўзларининг кундалик ҳаётларида бир-бирлари билан ёки давлат ва жамоат ташкилотлари билан турли хил ўзаро муносабатларда бўладилар. Кўпинча бундай муносабатлар шартнома ва битимлар тузиш йўли билан расмийлаштирилади.

Гражданларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини, давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳуқуқларини таъминлаш мақсадида ана шу шартнома ва битимлардан баъзи бирлари буларни нотариус тасдиқлаганидан кейингина қонуний кучга кириши лозимлиги белгилаб қўйилган.

Ўзбекистон ССР нотариуслари ҳар йили олди-сотди, уй-жойларни ҳадя этиш тўғрисида 6 мингдан кўпроқ шартнома тасдиқлайди, ворислик ҳуқуқи тўғрисида 4 мингга яқин гувоҳнома беради, васиятномалар ва турли хил ишонч қоғозларини тасдиқлаб беради, ижро хатлари тузиб, бу билан мавжуд қарзларни албатта ундириб олишга ёрдам беради, ҳужжатлардаги имзоларнинг тўғрилигини тасдиқлайди, гражданлар ва ташкилотларнинг тегишли аризаларини бошқа гражданлар ва ташкилотларга расмий суратда топширади, шунингдек гражданларнинг ҳуқуқ ва манфаатларига батамом даҳлдор бўлган бошқа кўпгина нотариал ҳаракатларни амалга оширади.

Давлат нотариатининг фаолияти КПСС XXIV съезди қарорларидан келиб чиқувчи вазифаларни амалга оширишга яқиндан ёрдам беради.

Сизларнинг муҳокамангиз учун тақдим этилаётган давлат нотариати тўғрисидаги Қонун лойиҳаси тўрт бўлимдан иборат бўлиб, 87 та модда бор.

Биринчи бўлимда умумий қоидалар берилган. Бу бўлимда совет нотариатининг вазифалари баён қилинган, нотариатга раҳбарлик қилувчи органлар белгилаб берилган, нотариат фаолиятининг асосий принциплари тавсиф этилган.

Қонун лойиҳасининг 1-моддасида айтилганидек, давлат нотариатининг вазифалари социалистик мулкни, гражданларнинг, давлат муассасалари, корхоналари ва ташкилотларининг, колхозлар ҳамда бошқа кооператив ва жамоат ташкилотларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишдан, социалистик қонунчиликни ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлашдан, шартномалар ва бошқа битимларни тўғри ва ўз вақтида тасдиқлаш, ворислик ҳуқуқларини расмийлаштириш, ижро хатларини ёзиш ва бошқа нотариал ҳаракатларни амалга ошириш йўли билан ҳуқуқ бузилишининг олдини олишдан иборатдир.

Бу вазифаларни амалга ошириш давлат нотариал конторалари зиммасига юклатилган, бундай конторалар бўлмаган аҳоли пунктларида эса, нотариал ҳаракатлар меҳнаткашлар депутатлари шаҳар, посёлка, қишлоқ ва овул советларининг ижроия комитетлари томонидан амалга оширилади.

Миллий сиёсат соҳасидаги ленинча принципларга мувофиқ қонун лойиҳасида нотариал ишларнинг ўзбек тилида, Қорақалпоғистон АССРда — қорақалпоқ тилида, кўпчилик аҳолиси рус, ёки қозоқ, ёки тожик, ёҳуд қорақалпоқ бўлган қишлоқ районлари ва шаҳар районларида — жойига қараб рус, қозоқ, тожик ёки қорақалпоқ тилларида юритиш кўзда тутилган.

Давлат нотариуслари вазифасига олий юридик маълумоти бўлган СССР гражданлари тайинланиши, давлат нотариуслари ва нотариал ҳаракатларни амалга оширувчи бошқа мансабдор шахслар бажарилаётган нотариал ҳаракатларни сир сақлашга мажбур эканликлари кўзда тутилган.

Қонун лойиҳасининг иккинчи бўлимида давлат нотариал конторалари, меҳнаткашлар депутатлари шаҳар, посёлка, қишлоқ, овул советлари ижроия комитетлари ва консуллик муассасаларининг нотариал ҳаракатларни амалга ошириш соҳасидаги компетенциялари белгилаб берилган.

Нотариал конторалар амалга ошириши мумкин бўлган ҳаракатлар рўйхати берилган. Бу ҳаракатларнинг баъзи бирлари юқорида айтиб ўтилди. Бундан ташқари, нотариуслар денгиз протестларини, вексолларнинг протестини расмийлаштирадилар, чекларни тўлаш учун тақдим этадилар ва чекларнинг пули тўланмаганлигини тасдиқлайдилар, пул суммалари ва қимматли қоғозларни депозитга қабул қиладилар ва шу каби бошқа ишларни бажарадилар.

Қонун лойиҳасининг 15-моддасида меҳнаткашлар депутатлари шаҳар, посёлка, қишлоқ, овул советларининг ижроия комитетлари амалга оширишлари мумкин бўлган нотариал ҳаракатлар баён этилган. Бундай ҳаракатлар жумласига васиятномалар ва ишонч қоғозларини, шартномаларнинг баъзи бир турларини тасдиқлаш ва бошқа энг кўп тарқалган нотариал ишларни бажариш вазифалари киради.

Арктика ва унга тенглаштирилган районлардаги экспедицияларда, сувда сузиб бораётган кемаларда, касалхоналарда ва бошқа стационар даволаш-профилактика муассасаларида, ҳарбий хизматда бўлган гражданларнинг ишонч қоғозлари ва васиятномаларини тасдиқлаб бериш учун Қонун лойиҳасининг 17-моддасида ана шундай нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахслар рўйхати берилган. Бундай мансабдор шахслар жумласига экспедиция бошлиқлари, кема капитанлари, даволаш муассасаларининг бош врачлари, ҳарбий қисмларнинг командирлари киради.

Учинчи бўлим нотариал ҳаракатларни амалга оширишнинг асосий қоидаларидан иборат. Бу бўлим 15 бобга бўлинган. Биринчи бобда нотариал ҳаракатларни амалга оширишнинг асосий қоидалари баён этилган бўлиб, унда, жумладан, нотариал ҳаракатлар, Қонунда кўзда тутилган алоҳида ҳоллардан ташқари, истаган нотариал конторада амалга оширилиши мумкин деб кўрсатилган. Масалан, давлат ҳокимияти ва давлат бошқарув олий органларининг гражданларнинг шахсий ҳуқуқлари ва манфаатларига оид актлари копияларини тасдиқлаш, шунингдек чет тилда баён қилинган ҳужжатлар копияларини тасдиқлаш ишлари Тошкент, Нукус шаҳарларида ва область марказларида тузиладиган биринчи нотариал конторалар томонидан амалга оширилади. Ворислик ҳуқуқи ҳақида гувоҳнома бериш мерос мулк очилган жойда, яъни мерос қолдирган шахснинг энг кейинги истиқомат қилган жойида амалга оширилади.

Қонун лойиҳасида яна шу нарса белгилаб қўйилганки, нотариал ҳаракатлар одатда барча зарур ҳужжатлар тақдим этилган ва давлат пошлинаси тўланган кунда амалга оширилади. Фақат айрим ҳоллардагина нотариал ҳаракатларни амалга оширишни кечиктириш ёки тўхтатиб туриш мумкин.

Нотариал ҳаракатларни бажариш вақтида нотариус мурожаат билан келган шахсларнинг кимлигини аниқлайди, бу шахсларнинг имзолари ҳақиқийлигини текшириб чиқади. Нотариуслар ва бошқа мансабдор шахслар бундай ҳолда давлат муассасалари, корхоналари ва ташкилотларидан, колхозлар ҳамда бошқа кооператив ва жамоат ташкилотларидан зарур маълумотлар ва ҳужжатларни талаб қилишга ҳақлидирлар.

Шу билан бирга, қонун лойиҳасининг 23-моддасида нотариуслар ва нотариал ҳаракатларни амалга оширувчи бошқа мансабдор шахсларнинг ҳуқуқларини чеклаш тўғрисидаги қоидалар ҳам баён этилган. Чунончи, нотариус ёки бошқа мансабдор шахс ўз номидан ва ўз номига, ўз хотини (эри) номидан ва ўз хотини (эри) номига, ўзининг ва хотини (эри)нинг қариндош-уруғлари номидан ва уларнинг номига нотариал ҳаракатларни амалга ошириши мумкин эмас.

Қонун лойиҳасида нотариуслар ва бошқа мансабдор шахслар гражданларнинг ёки айрим мансабдор шахсларнинг қонунни бузганликларини аниқлаганлари тақдирда улар зиммасига бу ҳақда зарур чоралар кўриш учун тегишли муассасалар, корхоналар, ташкилотларга ёки прокурорга хабар бериш вазифаси юклатилади. Нотариусда ҳужжатнинг ҳақиқийлигига шубҳа туғилса, нотариус бу ҳужжатни ушлаб қолиб, экспертизага юбориши мумкин.

Давлат нотариатининг социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш соҳасидаги вазифаларига асосланиб, Қонун лойиҳасининг 30-моддасида нотариал ҳаракатларни амалга ошириш қонунга зид келадиган ҳолларда бундай ҳаракатларни амалга оширишдан бош тортиш мумкинлиги кўзда тутилган.

Гражданларнинг шаъни ва қадр-қимматига путур етказувчи маълумотлар бўлган ҳужжатлар нотариал ҳаракатларни амалга ошириш учун қабул қилиниши мумкин эмас.

Қонун лойиҳасида нотариал ҳаракатлар устидан ёки шу ҳаракатларни бажаришдан бош тортганлик устидан шикоят қилиш тартиби ҳам батафсил ёритиб берилган.

Бажарилган нотариал ҳаракатни нотўғри деб ёки нотариуснинг нотариал ҳаракатни бажаришдан бош тортиши нотўғри деб ҳисоблаган манфаатдор шахс бу ҳақда нотариал контора жойлашган ердаги халқ судига шикоят қилиши мумкин.

Учинчи бўлимнинг иккинчи боби қонунда нотариал шаклда тасдиқланиши лозим деб белгилаб қўйилган битимларни тасдиқлаш тартибини баён этишга бағишланган.

Лойиҳанинг 38-моддаси алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, унда нотариус зиммасига мол-мулкни тасарруфдан чиқариш ёки гаровга қўйиш тўғрисидаги битимларни тасдиқлаш чоғида бу мулкни тасарруфдан чиқариш тақиқланган-тақиқланмаганлигини, хусусан уй-жой, (унинг бир қисми) уни тасарруфдан чиқарувчи ёки гаровга қўювчи шахсга тегишли-тегишлимаслигини албатта текшириб кўриш учун ер участкалари ажратиб бериш тўғрисидаги шартномаларни, васиятномалар ва ваколатномаларни тасдиқлаш масалалари ҳам ёритилган.

Учинчи боб — мерос қолган мулкни сақлаш чораларини кўриш, уни бошқариш, ворисларнинг мерос мулк очилганлиги тўғрисида берадиган хабарлари масалаларига бағишланган.

Мазкур бўлимнинг тўртинчи бобида ворислик ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериш ва ворислик ҳуқуқини тасдиқлаб берувчи ҳолатларни текшириш тартиби тўғрисидаги масалалар баён этилган. Бешинчи боб — эр-хотин ўртасидаги умумий мулкнинг ҳиссасига эгалик ҳуқуқи тўғрисида эр-хотин биргаликда ёзган аризага биноан ёки эр-хотиндан бири вафот этган тақдирда гувоҳнома бериш тартиби тўғрисидаги қоидалардан иборатдир. Олтинчи ва еттинчи бобларда давлат нотариусининг ким ошди савдосида уй-жой сотиб олиш ва уй-жой биноларини тасарруфдан чиқаришни тақиқлаб қўйиш билан боғлиқ бўлган ҳаракатларни амалга ошириш чоғида бажарадиган роли очиб берилган.

Шу бўлимнинг кейинги бобларида ҳужжатларнинг нусхалари ва улардан олинган кўчирмаларнинг аслига тўғрилигини тасдиқлаш; ҳужжатнинг бир тилдан иккинчи тилга қилинган таржимаси тўғрилигини тасдиқлаш; юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни тасдиқлаш; гражданлар ва ташкилотларнинг аризаларини бошқа гражданлар ва ташкилотларга топшириш; пул суммалари ва қимматли қоғозларни депозитга қабул қилиш; ҳужжатлар устига ижро хатлари ёзиш масалалари баён этилган.

Нотариатнинг фаолияти муайян даражада мамлакатимизнинг чет эллардаги ташқи иқтисодий ва ташқи савдо фаолияти масалаларига ҳам боғлиқдир.

Ташқи иқтисодий ва бошқа алоқалар кенгайиб бориши муносабати билан бутун Совет Иттифоқининг давлат нотариал контораларида, шунингдек Ўзбекистон ССР Нотариал контораларида чет элда амалга ошириш учун мўлжалланган ҳужжатларни нотариал тартибда расмийлаштириш ҳоллари доимо кўпайиб бормоқда.

Ташқи савдо, иқтисодий ва илмий ҳамкорликни тараққий эттириш истиқболларига асосланиб, Қонун лойиҳасининг тўртинчи бўлимида давлат нотариати тўғрисидаги Қонунларни чет элликларга ва гражданлиги бўлмаган шахсларга нисбатан қўлланиш тартиби кўзда тутилган. Чет эллик гражданлар ва гражданлиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон ССР давлат нотариал контораларига совет гражданлари билан баббаравар асосда мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадирлар. Республикамиз нотариал контораларига чет эл корхоналари (юридик шахслари) ҳам мурожаат этишлари мумкин.

ССР Иттифоқининг давлат нотариати тўғрисидаги Қонунига мувофиқ тузилиб, сизларни муҳокамангиз учун тақдим этилган лойиҳада совет нотариуслари ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР қонунларида белгиланган ёки СССР ёҳуд Ўзбекистон ССР қатнашаётган халқаро шартномалар ва битимларда баён этилган ҳажм ва формаларда чет эл ҳуқуқини қўлланишлари мумкинлиги кўзда тутилган.

Қонун лойиҳасида, шунингдек, давлат нотариуслари чет эл ҳуқуқи талабларига мувофиқ тарзда тузилган ҳужжатларни қабул қиладилар, шунингдек бу нарса совет тузуми асосларига зид келмайдиган бўлса, чет эл қонунларида кўзда тутилган формада тасдиқловчи хатлар ёзиб берадилар, деб кўрсатилган.

Давлат нотариуси тўғрисидаги Қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда маъмурий органларнинг ходимлари, юрист олимлар қатнашдилар. Лойиҳани тайёрлаш жараёнида давлат нотариати тўғрисидаги Қонунлар диққат билан ўрганиб чиқилди ва анализ қилинди, давлат нотариати амал қилиб келган давр ичида тўпланган бой амалий тажрибалар ҳисобга олинди. Қонун лойиҳаси жойларда юстиция ходимлари томонидан нотариуслар актив иштирок этган ҳолда кенг муҳокама қилиб чиқилди. Лойиҳа юзасидан тушган таклиф ва мулоҳазалар ўрганиб чиқилди ва лойиҳани тузишда улар ҳисобга олинди.

Давлат нотариати тўғрисида Қонун қабул қилиниши билан Ўзбекистон ССРнинг амалдаги қонунлари янада ривож топади.

Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссияси ўз мажлисида сизларнинг қараб чиқишингиз учун ҳавола этилган лойиҳани муҳокама қилиб, уни маъқуллади ҳамда Ўзбекистон ССРнинг давлат нотариати тўғрисидаги Қонунни қабул қилишингиз тўғрисида таклиф киритади.

Бу янги Қонун республикамиз нотариат органларининг иш савиясини оширишда катта роль ўйнайди, гражданлик-ҳуқуқий муносабатлар соҳасида социалистик қонунчиликни янада мустаҳкамлайди, совет демократиясини ривожлантиришга муҳим ҳисса бўлиб қўшилади ва КПСС XXIV съезди томонидан олдимизга қўйилган улуғвор вазифаларни муваффақиятли ҳал қилиш ишига ёрдам беради, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. (**Қарсаклар**).

СОВЕТ ҚОНУНЧИЛИГИ МУСТАҲКАМ БЎЛСИН

Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг раиси депутат М. ҚОРИЕВ доклади юзасидан музокара.

Депутат М. С. Восиқова нутқи

Ўзбекистон ССР Юстиция министри

Давлат нотариати тўғрисида Ўзбекистон ССРнинг ушбу сессияси муҳокамасига Қонун лойиҳасининг тақдим этилиши ғоят муҳим воқеа бўлиб, мамлакатимизни иқтисодий ва социал юксалтириш, демократияни янада ривожлантириш ва социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш юзасидан КПСС XXIV съезди белгилаб берган программа оғишмай ва изчиллик билан амалга оширилаётганлигини кўрсатувчи ёрқин далилдир.

Қонун лойиҳаси қонунчилик ишларига кенг меҳнаткашлар оммасини жалб этиш тўғрисида Ленин топшириқларига мувофиқ равишда ишлаб чиқилди. Бу ишга юрист-олимлар, маъмурий органларнинг ходимлари, давлат ва жамоат ташкилотларининг намояндалари жалб этилди. Лойиҳани муҳокама қилиш чоғида бир қанча мулоҳазалар ва таклифлар ўртага қўйилди. Бу мулоҳаза ва таклифлардан кўпи ушбу лойиҳада назарда тутилган.

В. И. Ленин таълим бериб айтган эдики, Совет қонунчилигини ривожлантириш қонунларнинг қабул қилиниши билан тугалланмайди ва уни такомиллаштириш ишлари давом эттирилаверади. Лениннинг мана шу йўл-йўриқларига амал қилиб, қабул қилинган янги қонунларнинг самарадорлигини тинмай ўрганиш, ҳуқуқ пропагандасини ҳамма чоралар билан яхшилаш, қонунларнинг моҳияти ва мазмунини, уни сўзсиз бажариш зарурлигини меҳнаткашларга тушунтириш керак.

Муҳокама қилинаётган Қонун лойиҳаси ҳусусида бизда баъзи таклифлар бор. Бизнинг фикримизча, олтинчи моддадан иккинчи қисмини олиб ташлаш керак. Чунки шу қисмда белгиланган қоида мазкур модданинг бошқа қисмларида баён этилган. 38-модданинг номини ва унинг мазмунини аниқлаш лозим. Мен «Рўйхатга олиниши лозим бўлган мол-мулкни четлаштириш тўғрисидаги битимнинг тўғрилигини тасдиқлаш» деб ёзилишини таклиф қиламан. 53-моддада давлат нотариуси меросхўр ҳуқуқига эгалик тўғрисида ҳужжат берганида, мазкур моддада баён этилган қоидалардан ташқари, яна мерос берувчи шахсдан меросхўрликка даъво қилувчи, қонун ҳамда васиятномага кўра меросхўр бўлиш учун асос бўла оладиган бошқа муносабатларни ҳам текшириб чиқади, деб ёзилиши мақсадга мувофиқдир. Давлат нотариусининг денгиз протести тўғрисидаги аризани қабул қилиш масалаларига бағишланган 79-моддасида, бу ҳолда нотариусга кўздан кечириш учун кема журнали тақдим этилади ҳамда ундан қатъий кўчирма олиб берилади деб кўрсатилиши мақбулдир (**Қарсаклар**).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ВА ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ ШАРАФИГА ОЛИНГАН СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛАЁТГАНЛИГИ ТЎҒРИСИДА

(Боши биринчи бетда).

Капитал қурилишида планларни бажариш ва социалистик мажбуриятларни адо этишда жиддий камчиликлар мавжуд. Енгил саноат, Қишлоқ хўжалик министрликлари, «Главташкентстрой», Алоқа министрлиги, «Узсельхозтехника», Соғлиқни сақлаш министрлиги, Бухоро, Тошкент ва Сирдарё областлари бўйича асосий фондларни ва ишлаб чиқариш қувватларини ишга туширишда жиддий қолоқликка йўл қўйилди. Республиканинг қурилиш ташкилотларида кадрлар қўнимсизлиги ҳали ҳам кўп, иш вақтини беҳуда сарфлашга кўплаб йўл қўйилмоқда.

Республика халқ хўжалигининг бошқа соҳаларида ҳам камчиликлар ва фойдаланилмаётган резервлар мавжуд.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Олий Совети **қарор қилади:**

1. КПСС XXIV съезди қарорларини амалга ошириш учун курашда кенг меҳнаткашлар оммасининг ташаббускорлиги ва ижодий активлигини янада ошириш, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг ярим асрлик юбилейи шарафига план топшириқлари ва социалистик мажбуриятларни муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани янада кенг авж олдириш республика министрликлари ва идораларининг, меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ва хўжалик ташкилотларининг энг муҳим вазифаси деб ҳисоблансин.

2. Министрликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советлари ижроия комитетлари касаба союз ва комсомол ташкилотлари билан биргаликда:

а) ҳар бир корхона, қурилиш, колхоз ва совхознинг юбилей мажбуриятларининг қандай бажарилаётганлигини муфассал ўрганишлари, уларнинг иш якунларини министрликлар ва идораларнинг коллегия мажлисларида, меҳнаткашлар депутатлари Советларининг навбатдаги сессияларида кўриб чиқишлари ва бу мажбуриятларнинг тўла ва ошириб бажарилиши учун зарур тадбирларни кўришлари;

б) социалистик мусобақанинг кенг ошкоралиги ва таъсирчанлигини таъминлашлари, илғор тажрибани кенг ёйишлари ва жорий этишлари, ишда моддий ва маънавий рағбатлантиришни тўғри қўшиб олиб боришлари;

в) саноат корхоналари, қурилишлар, транспорт, алоқа, колхоз ва совхозлар коллективларининг асосий диққат-эътиборини ички резервлар ҳамда фан ва техника ютуқларидан фойдаланишни яхшилаш, янги ишлаб чиқариш қувватларини ўз вақтида ишга тушириш ва ўзлаштириш, маҳсулот сифатини яхшилаш асосида ишлаб чиқариш ва меҳнат унумдорлиги самарадорлигини оширишга қаратишлари;

г) ер ва сувдан фойдаланишни яхшилаш, сув хўжалиги объектларини ўз вақтида фойдаланишга топшириш, химиялаштириш ва комплекс механизациялаш асосида деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга эришишлари, бутун кучни мамлакатга камида 5 миллион тонна пахта етказиб бериш ҳақидаги мажбуриятнинг бажарилишига сафарбар этишлари;

д) меҳнаткашларга юксак унумли меҳнат қилиш ва маданий ҳордиқ чиқариш учун зарур шарт-шароитлар яратиб бериш тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилишлари, аҳолининг тобора ўсиб бораётган эҳтиёжини қондиришга эришишлари, савдо маданиятини оширишлари, умумий овқатланиш, аҳолига коммунал ва маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилашлари зарур.

Ўзбекистон ССР Олий Совети республиканинг барча меҳнаткашларини Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани янада кенг авж олдиришга, бу шонли юбилейни КПСС XXIV съезди қарорларини амалга оширишда, беш йилликнинг тўртинчи, ҳал қилувчи йили планлари ва социалистик мажбуриятларини бажаришда янги муваффақиятлар билан кутиб олиш учун бутун куч-ғайратларини сафарбар қилишга даъват этади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. МАТЧОНОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Ҳ. ПУЛАТОВА.

1974 йил, 6 август.
Тошкент шаҳри.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНЛАРИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат Ҳ. М. ПЎЛАТОВА доклади

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика Олий Советининг олтинчи сессиясидан кейин ўтган давр ичида халқ хўжалигига раҳбарлик қилишни кучайтириш, республика қонунчилигини такомиллаштириш, Ўзбекистон ССР Ҳукумати ва Олий Суди составидаги ўзгаришлар хусусида бир қатор Фармонлар қабул қилди.

Ўзбекистон ССР Конституциясига мувофиқ қабул қилинган фармонларни Олий Совет тасдиқлаши керак.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати коммунизмнинг моддий-техника базасини яратиш юзасидан тарихий вазифаларни амалга ошира бориб, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини янада тез суръатлар билан юксалтиришни таъминлашга, халқ хўжалигига раҳбарлик қилишни тобора такомиллаштиришга муҳим аҳамият бериб келмоқдалар.

Шу мақсадда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1973 йил 26 декабрда «Ўзбекистон ССР составида янги районлар тузиш тўғрисида» Фармон қабул қилди. Бу Фармонга биноан: Андижон областида — Комсомолобод райони, Бухоро областида — Олот райони, Наманган областида — Косонсой райони, Тошкент областида — Қуйи Чирчиқ райони, Фарғона областида — Бувайда райони, Хоразм областида эса Хонқа райони тузилди. Фармонда ана шу янги районларнинг чегаралари ҳамда маъмурий марказлари белгилаб берилди.

Саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига янада оперативроқ раҳбарлик қилиш, республикада мавжуд бўлган моддий ресурслардан самаралироқ фойдаланиш мақсадида 1973 йил 29 декабрда республика Олий Совети Президиуми «Ўзбекистон ССР составида Жиззах области тузиш тўғрисида» Фармон чиқарди. Бу Фармонга мувофиқ, янги тузилган область составига Сирдарё областидан Жиззах шаҳри, Жиззах, Дўстлик, Зомин, Мирзачўл, Октябрь, Пахтакор ва Фориш районлари ҳамда Самарқанд областидан Бахмал ва Ғаллаорол районлари олиб берилди.

СССР Олий Совети Президиумининг «ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар гражданлик қонунлари Асосларининг 6- ва 42-моддаларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида»ги 1973 йил 31 октябрь Фармонига асосланиб, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1974 йил 30 майда «Ўзбекистон ССР Гражданлик кодексига қўшимча ва ўзгартишлар киритиш тўғрисида» янги Фармон қабул қилдики, бу Фармонга биноан мазкур Кодекснинг бир қанча моддалари ташкилотлар ўртасидаги муносабатлардан келиб чиқувчи даъволарни қўзғотиш тартибини, шунингдек сотилган буюмнинг камчиликлари борлиги муносабати билан даъволар билдириш муддатлари ва шунга оид даъво муҳлатларини белгилаб берувчи қоидалар билан тўлдирилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Иттифоқ қонунларини амалга ошира бориб, мазкур Фармон билан республика Гражданлик кодексининг тўртинчи бўлимидаги авторлик ҳуқуқи масалаларини тартибга солувчи моддаларга ҳам тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритди.

Кодекснинг бу бўлимидаги кўпчилик моддалар янги таҳрирда баён этилиб, уларда СССР территориясида ва чет элларда босилиб чиққан асарлар учун авторлик ҳуқуқини белгилаш аниқлаб берилди, бу асарлардан фойдаланиш ва уларни бошқа тилга таржима қилиш тартиби, авторлик ҳуқуқининг амал қилиш муддати, унинг ворисларга ўтиши ва ҳимоя қилиниши тўлароқ тавсиф этилди.

СССР Олий Совети Президиумининг «Жиноий ҳаракатлар натижасида зарар кўрган гражданларни даволаш учун сарф қилинган маблағни ундириб олиш тўғрисида»ги 1973 йил 25 июнь Фармонига мувофиқ, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ҳам 1974 йил 27 июнда «Ўзбекистон ССР Гражданлик кодексининг 493-моддасига қўшимча киритиш тўғрисида» Фармон қабул қилиб, бу Фармон билан қасддан қилинган жиноий ҳаракатлар натижасида гражданларнинг соғлиғига зарар етган ҳолларда уларни касалхоналарда даволаш учун сарф қилинган маблағлар шундай жиноят учун ҳукм этилган шахслардан давлат даромадига ундириб олинишини лозимлигини белгилаб қўйди.

Шу муносабат билан айни вақтда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми «Ўзбекистон ССР Жиноят-процессуал кодексига қўшимча ва ўзгартишлар киритиш тўғрисида» ҳам Фармон қабул қилди. Бу Фармонга кўра мазкур Кодекс жиноий ҳаракатлар натижасида зарарланган гражданларни даволаш учун сарф қилинган маблағларни маҳкумдан ундириб олиш тартибини белгилаб берувчи 282¹-модда билан тўлдирилди. Шунингдек Кодекснинг 23 ва 296-моддаларига ҳам зарур ўзгартишлар киритилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1974 йил 27 июнда «Ўзбекистон ССР Граждан-процессуал кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» ҳам Фармон қабул қилиб, унда Кодекснинг 88-моддаси янги таҳрирда баён этилди. Бу модда билан даъво аризаларидан, шунингдек шартнома тузишдан олдинги низолар бўйича берилган аризалардан олинадиган давлат пошлинасининг миқдорлари белгилаб берилди. Бундан ташқари, мазкур Фармонга кўра суд томонидан гражданлик ишларини юритишни тўхтатиб туриш асослари ва муддатлари аниқлаб қўйилди.

СССР Олий Совети Президиумининг иттифоқ миқёсидаги баъзи бир қонун актларига, жумладан «Ҳарбий жиноятлар учун жиноий жавобгарлик тўғрисида» 1958 йил 25 декабрда қабул қилинган СССР Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритган 1973 йил 26 ноябрдаги Фармонига мувофиқ, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1974 йил 28 февралда тегишли Фармон қабул қилиб, бу Фармон билан ҳарбий жиноятлар учун жавобгарликка тортилувчи шахслар доирасини бирмунча кенгайтирди ва бу шахслар доирасига прапоршчиклар билан мичманлар ҳам киритилди.

Жиноят қонунларини янада такомиллаштириш мақсадида СССР Олий Совети Президиуми 1974 йил 11 апрелда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар жиноят қонунлари Асосларининг 23-моддасига қўшимча киритиб, бу билан судлар бир йилдан уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этилишига биринчи марта ҳукм қилинаётган меҳнатга қобилиятли балоғатга етган шахсга жазо тайинлаш пайтида, уни ҳукмни ижро этувчи органлар томонидан белгиланадиган жойларда меҳнатга албатта жалб қилиш шарти билан, шартли равишда ҳукм қилиш тўғрисида қарор чиқаришлари мумкинлиги белгилаб қўйилди. Шунга мувофиқ, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ҳам 1974 йил 30 майда Фармон қабул қилиб, бу Фармон билан республика Жиноят кодексининг 23-моддасини ана шундай қоида билан тўлдирди.

СССР Олий Совети Президиумининг «Ўқ отар қуроллар, ўқ-дорилар ва портловчи моддаларни ғайри-қонуний равишда олиб юрганлик, сақлаганлик, сотиб олганлик, ясаганлик ва сотганлик учун жавобгарлик тўғрисида»ги 1974 йил 11 февраль Фармони билан ана шундай жиноят учун қаттиқроқ жавобгарлик белгилаб қўйилди. Бундан ташқари, мазкур Фармонда ўқ отар қуролни, ўқ-дориларни ёки портловчи моддаларни тегишли рухсатномасиз ўзида сақлаб турган шахс уларни ихтиёрий равишда топширгани тақдирда жиноий жавобгарликдан озод этилажаги ҳам қонунлаштириб қўйилди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми юқорида айтилган ўз Фармони билан республика Жиноят кодексининг 210моддаси мазмунини ССР Иттифоқи Олий Совети Президиумининг ана шу Фармонига мувофиқлаштириб чиқди.

Кейинги вақтда республикамиз автомобиль йўлларида автомобиль транспорти кескин равишда кўпайиб, транспорт ҳаракати тобора жадаллашмоқда. Ана шундай бир шароитда автомобиль йўлларини яхши сақлаш ва бу йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш масалалари алоҳида аҳамиятга эга. Шу билан бирга, республиканинг автомобиль йўлларида тегишли рухсатсиз ер ости ва ер усти коммуникацияларини ўтказиш, уларни ремонт қилиш, бу ишларни бажариш юзасидан белгиланган шартларга ва муддатларга риоя қилмаслик, ўзбошимчалик билан пештоқлар, тўсиқлар, шлагбаумлар ва бошқа иншоотлар ўрнатиш, автомобиль йўлларига қурилиш материалларини уюб ташлаш, йўл устини бузиш ва натижада бу йўлларда авария юз бериши вазиятини вужудга келтириш ҳоллари кўп учрамоқда. Бундай хатти-ҳаракатлар автотранспорт ҳаракати хавфсизлигига зиён етказишини, транспорт воситалари ҳаракатини тўхтатиб қўйишини, шунингдек бошқа хил жиддий зарар етказишга олиб келишини ҳамда одамлар ҳалокати ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлишини эътиборга олиб, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1974 йил 27 июнда республика Жиноят кодексини ана шундай жиноий ҳаракатлар учун жиноий жавобгарликни кўзда тутувчи ва қаттиқ жазо чораси беришни белгилаб қўювчи 208²-модда билан тўлдириш тўғрисида Фармон қабул қилди.

Юқорида баён қилинган Фармонларни тасдиқлаш тўғрисидаги Қонунларнинг лойиҳалари ҳаммангизга тарқатилган.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг олтинчи сессияси билан ҳозирги сессияси ўртасидаги даврда республика Олий Совети Президиуми Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг тақдимига биноан республика Ҳукуматининг баъзи бир аъзоларини тайинлаш ва вазифасидан озод қилиш тўғрисида Фармонлар қабул қилди. Шу муносабат билан сизларнинг тасдиқингизга бир қанча Фармонлар киритилади. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Азизхон **Қаюмов**ни бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Кинематография давлат комитетининг Раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисида 1974 йил 4 январда Фармон чиқарди. 1974 йил 14 январда эса республика Олий Совети Президиуми ўртоқ Абдулаҳад **Абдуллаев**ни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Кинематография давлат комитетининг Раиси қилиб тайинлади.

1974 йил 25 январда қабул қилинган Фармон билан ўртоқ Сервер Абдуллаевич **Омеров** Ўзбекистон ССР Қурилиш министри қилиб тайинланди. Ўша куни бошқа бир Фармон билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми уни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Колхозларда қурилиш ишлари олиб борувчи давлат-кооператив бирлашмаси («Узколхозстрой») раиси вазифасидан озод қилди. 1974 йил 25 январда ўртоқ Суннат Иброҳимович **Иброҳимов**ни пенсияга чиққанлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР қурилиш министри вазифасидан озод қилиш тўғрисида Фармон чиқарилди.

1974 йил 26 мартдаги Фармон билан ўртоқ Қудратилла Аҳмедович **Аҳмедов** Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Давлат план комитетининг Раиси қилиб тайинланди. Ўша куни бошқа бир Фармон билан эса ўртоқ Саидкарим **Зиёдуллаев** бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан мазкур вазифадан озод қилинди.

1974 йил 2 апрелда чиқарилган Фармон билан ўртоқ Эргаш **Ашуров** Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Колхозларда қурилиш ишлари олиб борувчи давлат-кооператив бирлашмаси («Узколхозстрой») раиси қилиб тайин этилди.

1974 йил 10 апрелда ўртоқ Ғози Собирович **Собиров**ни бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министри вазифасидан озод этиш ва ўртоқ Иван Колленникович Бородавкони республика Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министри қилиб тайинлаш тўғрисида Фармонлар қабул қилинди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг ана шу Фармонларни тасдиқлаш тўғрисидаги Қарорлари лойиҳаси ҳамда А. Абдуллаев, С. А. Омеров, Қ. А. Аҳмедов, Э. Ашуров, И. К. Бородавко ўртоқларнинг меҳнат ва ижтимоий фаолияти тўғрисидаги маълумотлар сизларнинг ҳаммангизда бор.

Ўтган давр ичида республика Олий Суди составида ҳам бирмунча ўзгаришлар бўлди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1974 йил 28 январдаги Фармонлари билан ўртоқ Анатолий Васильевич **Добронравов** Ўзбекистон ССР Олий Суди Раисининг Биринчи ўринбосари вазифасини бажаришга, ўртоқ Султон **Усмонов** эса республика Олий Судининг аъзоси вазифасини бажаришга киришиш учун рухсат этилди. Шунингдек, мазкур сессияга ўртоқ Усмон **Шораҳимов**ни республика Олий Судининг аъзоси қилиб сайлаш тўғрисида таклиф киритилди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1974 йил 29 март ва 6 майдаги Фармонлари билан Сувон **Арслонов** ва Турсунбой **Қоблонов** ўртоқлар бошқа ишга ўтиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Судининг аъзоси вазифасидан озод этилдилар. Шундай қилиб, сизларнинг муҳокамангизга ўртоқ **А. В. Добронравов**ни Ўзбекистон ССР Олий Суди Раисининг Биринчи ўринбосари қилиб сайлаш ва уни республика Олий Суди Раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилиш тўғрисида ҳамда **С. Усмонов** ва **У. Шораҳимов** ўртоқларни Ўзбекистон ССР Олий Судининг аъзолари қилиб сайлаш ҳақида ва **С. Арслонов** билан **Т. Қоблонов** ўртоқларни эса бу вазифадан озод қилиш тўғрисида таклифлар киритилади.

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Фармонларини тасдиқлаш тўғрисидаги Қонунларнинг ҳамда Олий Совет Қарорларининг тегишли лойиҳалари ҳаммангизга берилган. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми сизларнинг муҳокамангизга тақдим этилган ана шу лойиҳаларни кўриб чиқиш ва тасдиқлашни сўрайди. **(Қарсаклар).**

ДЕПУТАТ—ХАЛҚ ХИЗМАТКОРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати Ғ. БОБОЁРОВнинг депутатлик фаолияти тўғрисидаги маълумоти

Депутатларнинг Совет сессияларида ўз ишлари тўғрисида маълумот бериб туриши—депутатлик фаолиятининг янги формасидир. Мен ўз ишим тўғрисида сизларга биринчилар қаторида маълумот беришимдан фахрланаман.

«СССРда меҳнаткашлар депутатлари Советлари депутатлари статуси тўғрисида»ги қонун жуда катта аҳамиятга эга эканлиги ҳаммамизга маълум. Бу қонун халқ сайлаб қўйган вакилларнинг фаолияти учун кенг имкониятлар очиб берди. Қонуннинг қабул қилиниши депутатларнинг ишини янада кучайтириш учун ёрдам берди.

Аввало қуйидагиларни айтиб ўтишни истайман: Мен уч чақириқдан буён Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатиман. 212-Чоршанба сайлов округи сайловчилари билан доим алоқа қилиб тураман. Наказлар, хўжалик ва социал-маданий қурилиш планлари, партия ва ҳукуматнинг қарорлари қандай бажарилаётганлиги тўғрисида сайловчиларга ҳисобот, маълумот бериб тураман.

Мен ўз фаолиятимда сайловчиларнинг наказларига алоҳида эътибор қилмоқдаман. Маҳаллий партия, совет ва хўжалик органларининг актив ёрдами, меҳнаткашларнинг иштироки билан бу наказларни бажаришга ҳаракат қилмоқдаман. Масалан, сайловчиларнинг истакларига мувофиқ Чоршанба посёлкаси бош планга мувофиқ қайта қурилди. Ҳамма йўлларга асфальт ётқизилди, ободончилик соҳасида анча иш қилинди. Чоршанба ҳунар-техника билим юрти янги замонавий ётоқхонага эга бўлди. Бундан ташқари, посёлкани кўп колхозлар билан боғловчи йўл тартибга солинди. Бу йўлда автобуслар қатнаб турибди.

«Партия XX съезди» колхозидаги сайловчилар билан учрашиш вақтида сув таъминотини яхшилаш масаласи ўртага қўйилди. Бу соҳада ҳам бирмунча иш қилинди.

Халқ маорифи, соғлиқни сақлаш, маданият соҳасида кўп иш қилинди. «Социализм» колхозида ҳар бири 320 ўринли иккита саккиз йиллик мактаб биноси қурилди. Район касалхонаси реконструкция қилинмоқда. Чоршанба посёлкаси аҳолисидан бир группасининг уйларни электр билан таъминлаш тўғрисидаги илтимоси тегишли ташкилотларнинг ёрдами билан қондирилди.

Депутатнинг обрў-эътибори кўп жиҳатдан унинг меҳнат фаолияти билан белгиланади. Мен Қашқадарё областидаги илғор хўжаликлардан бири, Меҳнат Қизил Байроқ орденли Ленин номидаги колхозга чорак асрдан кўпроқ вақтдан буён раҳбарлик қилиб келмоқдаман. Биз республикадаги барча меҳнаткашлар билан биргаликда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун мусобақани авж олдириб юбордик.

Юбилей йилида 1430 гектар ернинг ҳар гектаридан 43 центнердан пахта етиштириб, давлатга 6 минг тонна «оқ олтин» топшириш — бизнинг вазифамиздир. Экинларни парвариш қилишда прогрессив методларни қўлланиш йўли билан мўл ҳосил етиштириш учун мустаҳкам асос яратилмоқда. Маҳаллий Советларнинг депутатлари Шариф Дўстов ва Ҳуррам Маматқулов бошлиқ бригадалар зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар. Улар ҳар гектар ердан давлатга 50—55 центнердан пахта топширишга аҳд қилдилар.

Колхозимизнинг меҳнаткашлари қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг бошқа тармоқларида ҳам юксак социалистик мажбуриятларни қабул қилдилар. Давлатга 500 тонна сабзавот, 90 тонна мева, 80 тонна узум, 70 тонна қовун-тарвуз, 100 тонна гўшт, 550 тонна сут, 150 минг дона тухум ва деҳқончилик ҳамда чорвачиликнинг бошқа маҳсулотларини топширишга қарор берилди. Дастлабки муваффақиятлар қўлга киритилди. Давлатга гўшт, сут ва тухум сотиш планлари бажарилди, пилла етиштириш юзасидан берилган топшириқ ортиғи билан бажарилди.

Қабул қилинган социалистик мажбуриятларнинг ҳаммаси муваффақиятли бажарилишига шакшубҳа йўқ. Қашқадарё область ва Шаҳрисабз районимизнинг барча меҳнаткашлари юбилей йилини зарбдор меҳнат билан, хўжалик ва маданий қурилишда янги улкан муваффақиятлар билан кутиб олишга бел боғлаганлар. **(Қарсаклар).**

Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати А. РАҲИМХЎЖАЕВнинг депутатлик фаолияти тўғрисидаги маълумоти

Депутатлар статуси тўғрисидаги СССР Қонуни, КПСС Марказий Комитетининг меҳнаткашлар депутатлари район ва шаҳар Советлари ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисидаги қарори биз, депутатлардан омма ўртасидаги ташкилотчилик ишини янада такомиллаштириш ва сайловчилар билан алоқани мустаҳкамлашни талаб этди.

Мен Октябрь район ижроия комитетининг биносида гражданларни мунтазам суратда қабул қиламан. Бундан ташқари саноат корхоналари, муассасаларга, шунингдек маҳалла комитетларига бориб, уларнинг раҳбарлари билан, ишчилар билан учрашиб турибман. Мен кейинги кунлардагина ўзим ишлаб турган Тошкент авиация заводида, самолётсозлар истиқомат қиладиган шаҳарчада ва қурилиш техникумида бир неча бор сўзга чиқдим. Мен ўз нутқларимда Ўзбекистон ССР Олий Советининг фаолияти ҳақида, наказлар қандай бажарилаётганлиги тўғрисида сайловчиларга маълумот бердим, халқ маорифини, меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш юзасидан партия ва совет органлари амалга ошираётган тадбирлар ҳақида гапирдим.

Менга кўп саволлар беришди. Жумладан, Охунбобоев майдонида туннель йўли қуриш, кўчалардан бирини реконструкция қилишни жадаллаштириш ҳақида илтимос билан мурожаат қилишни сўрадилар. Партия, совет ва хўжалик органларининг ёрдами билан бу наказларни амалга оширишга муваффақ бўлдик. Баъзи наказлар тез орада бажарилади.

Ишимизда муайян қийинчиликлар ҳам учраб туради. Юбилей объекти — цирк биноси қурилиши суръатлари сусайтириб юборилганлиги бизни ташвишга солмоқда. Главташкентстрой кейинги вақтларда бу иншоотга кўпроқ эътибор бера бошлаган бўлса ҳам, қурилиш ишчи кучлари, машиналар, механизмлар ва материаллар билан ҳали етарли даражада таъминланган эмас.

Мени Олий Советнинг соғлиқни сақлаш ва социал таъминот масалалари билан шуғулланувчи доимий комиссияси составига сайладилар. Бу комиссиянинг аъзоси сифатида унинг ҳамма мажлисларида мунтазам қатнашмоқдаман ва комиссиянинг берган ҳамма топшириқларини бажармоқдаман. Масалан, мен ўтган йили Тошкент шаҳар социал таъминот бўлимининг ишини текшириб чиқдим. Текшириш якунлари комиссия мажлисларидан бирида муҳокама қилинди. Мен комиссия аъзоси сифатида район Советининг соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссияси мажлисларида ҳам иштирок қилиб тураман.

Мен Олий Совет план-бюджет комиссиясининг мажлисларида қатнашишга мушарраф бўлдим. Республика халқ хўжалигини ривожлантириш плани ва бюджет лойиҳалари қараб чиқилган пайтда Октябрь районида туғруқхона биноси қуриш тўғрисида таклиф киритдим. Бинокорлар тез орада район учун жуда зарур бўлган ана шу медицина муассасаси биносини қуришга киришадилар.

Тошкент шаҳар партия комитетининг бюроси ўтган йили коммунист сифатида депутатлик бурчларимни қандай бажараётганлигим тўғрисида менинг ҳисоботимни тинглади. Бюро аъзолари депутатлик фаолиятимни маъқулладилар ва шу билан бирга ўз ишимдаги баъзи нуқсонларни ҳам кўрсатдилар. Бу эса республика давлат ҳокимиятининг олий органида халқ вакилининг юксак бурчларини актив бажаришга ёрдам беради.

Корхонадаги ишларим тўғрисида бир неча сўз. Мен В. П. Чкалов номли авиация заводида йиғувчи-слесарь бўлиб ишламоқдаман. План топшириқларини доим тўла ва ошириб бажармоқдаман. Ҳозирги вақтда 1974 йил ноябрь ойи ҳисобига меҳнат қилмоқдаман. Фақат аъло сифатли маҳсулот тайёрламоқдаман. Заводдаги иш давримда мураббийлик йўли билан йигирмадан ортиқ шогирд тайёрладим.

Депутат ўртоқлар, мен халқ вакили сифатида ҳал этиш учун доим шуғулланиб келаётган асосий масалалар шулардан иборат. **(Қарсаклар).**

СУРХОНДАРЁ ОБЛАСТИ ҲАФТАЛИГИ

„СУРХОН ГУЛШАНИ“

Биз Ленин орденли академик Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик ва мевачилик илмий-тадқиқот институтига қарашли Деновдаги субтропик ўсимликлар станциясида бўлдик. Мана, боғдорчилик станциясининг бир неча илғор соҳибкорлари. Улардан бири кекса боғбон Ғанижон Мавлонов. У билан кўп йиллардан буён елкама-елка ишлаб келаётган Норбиби Қосимова хусусида ҳам фахрланиб ҳикоя қилиш мумкин. Устозларига муносиб шогирд бўлиб етишаётган ёш соҳибкорлар — Ўрин Холов, Сора Шарипова, Бурхон Мирзаалиев, Баҳринисо Шомировалар ҳам коллектив фахри.

Станция директори Шокир Муҳаммедзиянов ҳузурида Норбиби Қосимова билан суҳбатлашиб ўтирибмиз. Боғнинг ям-яшил қўйнидан таралаётган муаттар ҳидлар кишига завқ ва ором бағишлайди. Атрофда ҳинд сиренлари, аракс гуллари, лола дарахти... Шафтоли, анор, беҳи, унаби, лимон, апельсин, олма, анжир, хурмо сингари юзлаб мевали дарахтларнинг ларзон шохлари ҳосилдан эгилган. Август қуёшида ялтираб турган сап-сариқ лимон-у апельсинларни айтмайсизми. Участкалар оралиғидаги асфальт йўлкалар топ-тоза. «Сурхон гулшани» дейишаркан. Жуда топиб қўйишибди. Барча ниҳоллар оҳак билан оқланган. Ҳар бирида махсус тахтача: номи, экилган йили, асосий ватани: «Қоғоз дарахти, 1965 йил, ватани Япония», «Элдор сосқаси, 1963 йил, ватани Апшерон», «Лола дарахти...», «Хитой генцинияси»... Э-ҳе, жуда кўп улар.

— Бу ер саратонда жоннинг ҳузури экан-да, ранго-ранг гуллар очилиб, мевалар ғарқ пишаркан. Роҳатижон бу ерлар,— деймиз ҳаяжондан.

— Ҳа, — дейди Норбиби Қосимова фахр билан,—фақат саратонда эмас, йилнинг тўрт фаслида ҳам бу ердан одам аримайди. Сурхондарё ер юзидаги барча ўсимликларнинг ўсиши учун мос иқлими билан ажралиб туради. Чет элликлар ҳам тез-тез ташриф буюришади.

— Норбиби опа станциямизни оёққа турғазган, боғдорчиликнинг ҳазосини олган соҳибкорлардан, — дейди станция директори.

— Йўғе, — ошириб юбордилар, боғимизда нима кўп — боғбон кўп. Мен уларнинг бириман, холос. Ёшми, қарими, ҳаммамиз шу боғни, деб меҳнат қиляпмиз...

— Станциямизнинг 124 гектар ери бор. Мевали дарахтларнинг ҳаммаси бошини эгиб, ҳосилга кирган. Шунинг 46 гектаридан ҳар йили етмиш минг сўмгача соф фойда оляпмиз. 300—350 тонна турли хил мевалар етиштиряпмиз.

Баҳор ва кузда область хўжаликларига мевали ва манзарали дарахт кўчатлари, турли гул ниҳоллари етказиб берамиз. Шартномага кўра, жойларда намунали боғлар ташкил этяпмиз. Сариосиё, Шеробод районларида йигирма-қирқ гектарлаб шундай боғлар, тоғ ёнбағирларидаги 1500 гектар ерда эса токзорлар яратдик. Ҳозир Хонжиза участкасида етти юз гектарлик янги токзор ташкил этиш устида иш олиб боряпмиз. Лимон, апельсин, хурмо, анор ва анжирзорлар коллекцияларини кўпайтиришга ҳам алоҳида эътибор беряпмиз. Атиргул хилларининг ўзи 153 тадан ошиб кетди. Икки гектар жойдаги унабининг ҳосилдорлиги ўн тоннага етди.

— Боғимиз ёқдими? — сўрайди кекса боғбон.

— Жуда ажойиб боғ яратибсизлар, — деймиз завқланиб.

— Ўз номи ўзи билан «Сурхон гулшани», — дейди у фахр билан.

А. ҲАЛИЛОВ,
Н. САЪДУЛЛАЕВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

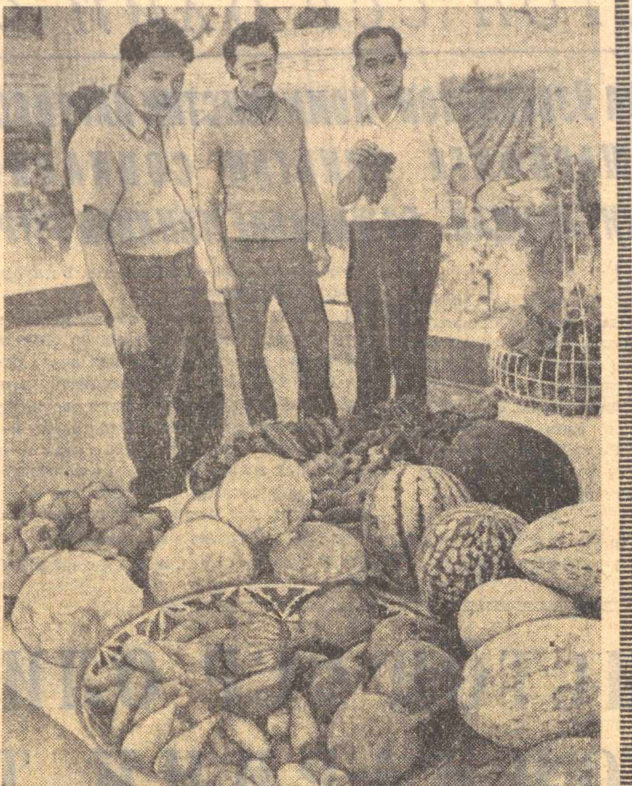

Кўргазма залларида

Шу кунларда Тошкентда — Ўзбекистон халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигига бағишлаб Сурхондарё области кунлари ўтказилмоқда. Бу ерда область меҳнаткашлари қўлга киритган улкан ютуқлар кенг намойиш этилмоқда. Суратларда: кўргазма залларида.

И. Глауберзон фотолари.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 12.00 — МОСКВА. 18.40 — ТОШКЕНТ. 18.45 — Футбол. «Чарм тўп» клуби соврини учун. 19.05 — «Ёшлик» студияси. «Интернационал дўстлик клуби». 19.35 — Телевизион очерк. 19.45 — «Ахборот». 20.00 — Ёшлар ижоди. 20.30 — «Ўзбекистон қовунлари». 21.00 — «Ахборот». 21.20 — Лирик концерт. 22.00 — МОСКВА. «Вақт». 22.30 — ТОШКЕНТ. «Инсоний ардоқланг». (бадиий фильмнинг 2-серияси). ИККИНЧИ ПРОГРАММА. 11.00 — ТОШКЕНТ. «Қўғирчоқбоз» (бадиий фильм). 11.25 — «Полвон ва масхарабоз» (бадиий фильм). 18.40 — МОСКВА. 20.10 — Парашют спорти бўйича жаҳон чемпионати. 22.00—ТОШКЕНТ. «Ёшлик» студияси. Комсомол ташкилоти ва социалистик мусобақа. 23.20 — Ҳужжатли фильм. 22.30 — МОСКВА. УЧИНЧИ ПРОГРАММА. 19.00 — ТОШКЕНТ. 19.15 — Ҳужжатли фильм. 20.05 — Ҳужжатли фильм. 21.35 — Телеочерк. 21.45 — «Унга ишонинг» (бадиий фильм).

КИНО

8 АВГУСТДА

ҚИШКИ БИНОДА

Қайтиш йўқ — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Шимолий флот юнгаси — «ЎЗБЕКИСТОН», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

Угай она — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

Шимолий флот юнгаси — «ФЕСТИВАЛЬ».

НАВОИЙ НОМИДАГИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА 11 АВГУСТДА ЯНГИ МАВСУМ ОЧИЛАДИ

РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

11/VIII да — ДИЛОРОМ.
13/VIII да — СЕВГИ ТУМОРИ.
14/VIII да — ФЛОРИЯ ТОСКА.
15/VIII да — ОЙЖАМОЛ.
16/VIII да — ТРАВИАТА.
17/VIII да — «КАРМЕН СЮИТА» ва «ОЙИМҚИЗ ВА БЕЗОРИ».
18/VIII да — КАРМЕН.
20/VIII да — ЖИЗЕЛЬ.

Спектакллар кеч соат 7 яримда бошланади.

Билетлар сотилмоқда.

ЯНГИ ГАЗ КОНИ

ҚАРШИ, 7 август. (ЎзТАГ). Қаршидан 30 километр жануби-ғарбда жойлашган Бешкент қидирув майдонидаги қудуқдан табиий газнинг кучли оқими отилиб чиқди. Бугун ўтказилган тадқиқотлар қудуқ бир кеча-кундузда 1 миллион 35 минг куб метр ёқилғи беришини кўрсатди. Табиий газ катта куч билан отилмоқда: кондан отилиб чиқаётган газ — 562 атмосфера босимига тенг.

* * *

Бу хабарни Ўзбекистон ССР Геология министрининг ўринбосари Акбарҳўжа Комилович Раҳимов шарҳлаб берди:

— газ 3170 метр чуқурликдан отилиб чиқмоқда. — Бу топилманинг аҳамияти конда газ запаси кўплигидагина эмас, олинаётган ёнилғининг сифатида ҳам гап кўп. Янги газ конидан олинаётган ёқилғида олтингугурт аралашмасининг проценти жуда кам. Бу Бешкентда қазиб олинаётган газни махсус тозалашдан ўтказмай туриб, тўғридан-тўғри транспорт магистралларига юбориш имконини беради. Албатта, бу янги газ кони ишга тушганидан сўнг газнинг таннархига таъсир кўрсатади.

Бешкент майдонидаги қудуқни синаш ишлари давом этмоқда. Очиқ майдондаги қудуқни қидириш ишларини туғаллаш, унга саноат йўли билан баҳо бериш лозим. Янги ер ости омборида қанча ёқилғи борлигини аниқлаш керак. Янги газ конининг запаслари аниқланганидан сўнг кон фойдаланишга топширилади. (ЎзТАГ).

САРАТОНДА ДЎЛ

Куни кеча Тошкент аҳолиси бир аср мобайнида биринчи марта содир бўлган саратонда дўл ёққанининг гувоҳи бўлди. Қозоғистоннинг марказий районида кучли ҳаво босими натижасида совуқ циклон кўтарилди. Жануб ва шимолий жануб томондан Тошкент шаҳри ва Тошкент областининг тоғли районларига оқиб келган циклон натижасида шамолнинг тезлиги секундига 22 метргача борди. 17 миллиметр қалинликда ёмғир ёғиб, ҳарорат 13 даражага тушиб қолди. Чилонзор ва Янгийўл районларига яқин бўлган жойларда кўпроқ дўл ёғди.

Бугун кечаси ва эртага куннинг ярмигача Тошкент областининг тоғли районларида, Фарғона водийсида яна ёғингарчилик, дўл бўлиши, айрим жойларда сел ёғиши кутилади. Қозоғистондан келаётган циклон оқими шимолий-шарқ томонга қараб ҳаракат қилади. Бундай ҳаво 10-11-августгача давом этиши кутилади.

ПЛАНЕТАМИЗДА

БИРЛИККА ДАЪВАТ

ДЕҲЛИ, 7 август. (ТАСС). Бу ерда Ҳиндистон Коммунистик партияси Миллий Кенгашининг мажлиси ўз ишини тамомлади. Мажлис қатнашчилари мамлакатнинг сиёсий, иқтисодий ва ташқи сиёсий аҳволи масалаларига доир бир қанча резолюцияларни муҳокама этиб, қабул қилдилар.

Ҳиндистон Коммунистик партияси Миллий Кенгашининг бош секретари Ражешвара Рао бу мажлис муҳим аҳамиятга эга эканлигини таъкидлади. Мажлисда мамлакатда синфий кураш кескин тус олган ва ўнг реакция хавфи кучайиб бораётган бир шароитда Ҳиндистон Коммунистик партиясининг янги тактикаси ишлаб чиқилди.

Бундай шароитда, деди Р. Рао, чайқовчиларга, озиқ-овқат маҳсулотларини яшириб қўяётган кишиларга, «чайқов бозор» корчалонларига қарши, монополистик капиталга, катта ер эгаларига қарши ва ўнг реакцияни қўллаб-қувватлаётган бошқа ҳамма кучларга қарши курашда демократик кучларнинг бирлиги ғоят зарур бўлиб қолди.

ДАВЛАТ НАЗОРАТИГА ОЛИНДИ

БУЭНОС-АЙРЕС. Аргентина президенти Мария Эстела де Перон имзолаган декретга мувофиқ, чет эл капиталига, асосан Америка капиталига кўп жиҳатдан қарам бўлган бир неча телевизион станция давлат назоратига ўтди. Ҳукумат бу станцияларнинг директорлари ўрнига янги директорларни тайинлади.

Шу пайтгача мамлакатдаги 53 телевизион станциядан фақат олтитасигина давлат ихтиёрида эди.

Бу ерда ана шу чорани Аргентинадаги бутун телевидениени давлат назоратига олиш йўлидаги биринчи қадам деб ҳисобламоқдалар. Ҳукумат миллий конгресс муҳокамасига тақдим этган қонун лойиҳасида шундай таклиф баён қилинган.

Мамлакатдаги партияларнинг кўпчилиги, касаба союз ва жамоат ташкилотлари телевизион станцияларни давлат назоратига олиш тўғрисидаги қарорни қўллаб-қувватладилар. Улар ўз баёнотларида телевидение халққа хизмат қилиши, мамлакатни чет эл капитали зулмидан қутқаришга ёрдам бериши, миллий маданиятни пропаганда қилиши лозим, деб таъкидламоқдалар.

(ТАСС).

ВЕНГРИЯ КЕМАСОЗЛАРИНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

◆ БУДАПЕШТ. Бу йил Венгриядаги йирик саноат объектларидан бири — Венгрия кемасозлик ва кран заводида ишлаб чиқариш жадал суръатлар билан ўсмоқда. Ўтган йили корхона 37,8 миллион форинт фойда олди. Бу йил эса мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра, корхона оладиган фойда 70-80 миллион форинтга етади.

Ҳозир заводда янги порт кранлари, дарё музёрар кемалари, денгиз портлари учун буксирлар, спорт парусларн сингари маҳсулотнинг янги турларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилмоқда.

Корхона маҳсулотини жаҳоннинг кўпгина мамлакатларида, шу жумладан АҚШ, Бразилия, Голландия, Ливия, Сурияда учратиш мумкин. Лекин Совет Иттифоқи корхонанинг энг катта буюртмачиси ҳисобланади. Келаси беш йилликда СССРга 70 та сузиб юрувчи кран, 100 дан ортиқ порт крани жўнатилади. Бугун шу корхона ишчиларининг қўли билан яратилган кранлар Совет Иттифоқидаги 50 та денгиз ва дарё портларида ишламоқда.

Корхона инженерлари ва техниклари билан уларнинг Совет Иттифоқидаги ҳамкасблари ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатилган. Ҳозир Совет Иттифоқи ва Венгрия мутахассислари 1200 от кучи қувватига эга бўлган сузиб юрувчи буксир, шунингдек 5 тонна юк кўтара оладиган порт кранининг янги конструкцияси лойиҳаларини биргаликда ишлаб чиқишмоқда.

А. КУЗЬМИН,
(ТАСС мухбири).

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

◆ ПРАГА. Чехословакия — Совет дўстлик союзининг Остров шаҳар ташкилоти сафлари шу йилнинг биринчи ярмида 4 минг кишига кўпайди. Шу вақт ичида шаҳарда Чехословакия — Совет дўстлик союзининг 2 та бошланғич ташкилоти таъсис этилди. Остров шаҳрини республиканинг индустриал юраги деб аташади. Ҳозир Остров шаҳрида Чехословакия — Совет дўстлик союзининг 567 та бошланғич ташкилоти бор. Союз активлари орасида ёшлар жуда кўп.

◆ ХЕЛЬСИНКИ. Савонлинна шаҳрида тугаган опера ва балет ҳамда анъанавий музика кунлари 8 фестивалида 40 мингдан ортиқ томошабин қатнашди. Мусоргскийнинг «Борис Годунов» операси кўрсатилганлиги фестивалда марказий воқеа бўлди. Спектакль музика ишқибозларида катта қизиқиш тўғдирди. Бош ролни Финляндиянинг таниқли ашулачиси Мартти Талвела ижро этди.

◆ ПАРИЖ. Доль-де-Бретань шаҳри яқинида Кан-Ренн тез юрар пассажир поезди изидан чиқиб кетди. Дастлабки маълумотларга кўра, 6 киши ҳалок бўлган ҳамда ўттиздан ортиқ киши ярадор бўлган.

◆ НЬЮ-ЙОРК. Американинг Камбоджадаги расмий вакиллари шу мамлакат ички ишларига аралашишни давом эттирмоқдалар. Сенат ташқи ишлар комиссиясининг махсус докладида АҚШнинг Пномпендаги элчиси Ж. Дин Лон Ноль режимида ҳарбий маслаҳатчи ролини бажараётганлиги кўриниб турибди. Доклад ёзувчиларининг гувоҳлигига кўра, Ж. Дин «Лон Нолга стратегик ҳарбий маслаҳатлар ҳамда унга бўйсинган ҳарбий бошлиқларга тактик маслаҳатлар бермоқда».

◆ ДЕҲЛИ. Совет Иттифоқининг ёрдамида Бокарода қурилаётган металлургия комбинати ҳозирнинг ўзидаёқ мамлакатда чўян ишлаб чиқарувчи энг йирик корхона бўлиб қолди, деди комбинатнинг бошқарувчи директори К. Ч. Кханн Умумҳиндистон радиоси орқали сўзлаган нутқида. Бокарода тайёрланган чўянни чет элга сотишдан давлат ҳозиргача чет эл валютасида 110 миллион рупий фойда олди.

◆ ЖАЗОИР. Мостаганем шаҳрида Жазоир ҳаваскорлик театрининг фестивали очилди. Фестиваль халқ театр санъатининг кўриги бўлади. Фестивалда мамлакатдаги 39 та ҳаваскорлик театрлари труппасидан Жазоир, Оран ва Константин шаҳарларидаги 15 та энг яхши коллектив иштирок этди. Бу коллективлар Жазоир ва чет эл авторларининг пьесаларини намойиш қиладилар.

◆ АККРА. Африка халқлари Африка қитъасида мустамлакачиликни тугатиш жараёнини барбод қилишга уринаётган реакцион кучларнинг кирдикорларига нисбатан ҳушёрлик кўрсатишлари лозим, деб таъкидлади Гана миллий қутқарув кенгашининг раиси Игнатиус Ачампонг. У Танзаниянинг бу ерда визит билан меҳмон бўлиб турган биринчи вице президенти Абуда Жумбе шарафига ўтказилган қабул маросимида нутқ сўзлаб, Гвинея — Бисау, Ангола ва Мозамбикка кечиктирмаган ҳолда мустақиллик берилиши ягона асос бўлади, деди. Мустақил Африка билан Португалия ўртасидаги ҳамкорлик муносабатлари шу асосда қурилади.

(ТАСС).

ЖАМОАТЧИЛИКНИНГ ТАЗЙИҚИ БИЛАН

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Ватанпарварлардан тўрт киши Сальвадор Альенде бошлиқ конституцион ҳукуматга содиқ бўлиб қолганлиги учунгина ҳарбий трибунал уларни ўлим жазосига ҳукм қилган эди. Чили ҳарбий хунтаси тараққийпарвар жаҳон жамоатчилигининг тазйиқи билан бу ҳукмларни бекор қилишга мажбур бўлди.

Аммо, Сантьягодан олинган хабарларга қараганда, хунтанинг бу қарори сиёсий мухолифларга нисбатан террор қилиш ва улардан қасос олиш методларидан воз кечилганлигини асло кўрсатмайди. Ватанпарварлар устидан чиқарилган ўлим ҳукми 30 йиллик турма жазоси билан алмаштирилди.

КИПРДАГИ АҲВОЛ

НИКОЗИЯ, 6 август. (ТАСС мухбири). Кипрда кўп вақтдан буён биринчи марта снаряд ва миналарнинг портлаши эшитилмай қолди. Аммо, хусусан қўшинлар бир-бирига яқин турган районларда беқарорлик ва кескинлик сақланиб қолмоқда. Туркия ва Греция ҳарбий вакиллари томонлар ўт очиш тўғрисидаги битимнинг бузилишига бундан буён йўл қўймайди, дейишди. Лекин айниқса қоронғи тушиши билан айрим жойларда отишмалар бўлиб турибди. Пойтахтдаги айрим жойларда кечалари автомат ва пулемётлардан ўқ узилмоқда.

Никозияда ва бошқа шаҳарларда аввалдагидек ҳозирда ҳам кечқурун соат 7.00 дан тортиб эрталаб соат 4.30 минутгача комендантлик соати жорий қилинган. Кўчаларда патруллар кўпайтирилган. Ҳарбий постлар ва полиция постлари йўлларда ҳужжатларни текшириб турибдилар.

Оролнинг асосий марказларида кундуз кунлари осойишталик ҳукм сургандек сезилади. Муассасалар ва транспорт нормал ишлай бошлади, тиклаш ишларига киришилди, магазинлар, кафеларнинг кўпчилиги очилди, транспорт ҳаракати кучайди, кўчалар серқатнов бўлиб қолди.

Деҳқонлар осойишталик ўрнатилишидан фойдаланиб, ҳосилни йиғиштириб ола бошладилар. Ўз вақтида йиғиштириб олинмаганлиги ёки уруш ҳаракатлари вақтида пайҳон қилинганлиги сабабли ҳосилнинг талайгина қисми нес-нобуд бўлди. Озиқ-овқат маҳсулотларининг нархи ошди.

Саноат корхоналарининг кўпчилиги ишламаётир ёки ўзининг бутун қувватидан фойдаланмаётир. Бу ҳол, жумладан, импорт хом ашёнинг етишмаётганлиги, шунингдек маҳсулотни экспорт қилиш соҳасида қийинчиликлар рўй берганлиги билан боғлиқ. Никозиядаги халқаро аэропорт ва асосий денгиз порти деб ҳисобланган Фамагуста порти ишламаётир. Аэропорт билан денгиз портига катта зарар етказилган.

Дастлабки расмий маълумотларга қараганда, Кипр экономикасига юз миллионлаб Кипр фунти миқдорида моддий зарар етказилган. Ана шу оғир аҳвол қочоқлар проблемаси кескин тус олганлиги сабабли янада мушкуллашди. Расмий вакилларнинг айтишича, кипрлик 20 мингга яқин грек уруш ҳаракатлари зонасида ўз уйлари ва мол-мулкларини ташлаб кетишга мажбур бўлган. Мамлакатда ишсизлик анча авж олганлиги ва Кипр аҳолиси кенг табақаларининг моддий аҳволи кескин суратда мушкуллашганлиги таъкидлаб ўтилмоқда.

А. КЕРЖЕНЦЕВ.

САРИОҒОЧ 30-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1974-1975 ўқув йили учун қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

3 класс тракторчи-машинист, қишлоқ хўжалик экинларини суғориш бўйича машинист, слесарь ихтисоси билан 3 класс шофёрлари; бульдозер, скрейпер ва грейдер машинисти, узумчи-боғбон (ўқиш муддати — бир йил);

ҳаваскор шофёр ихтисоси билан кенг профилдаги тракторчи-машинист, тракторлар, комбайнлар, автомашиналар ва қишлоқ хўжалик машиналари ремонти бўйича слесарь, дурадгор, ошпаз (ўқиш муддати — икки йил).

Икки йиллик ўқишга 15 ва ундан катта ёшдаги 8-синф ҳажмида маълумотлилар; бир йиллик ўқишга 16 ва ундан катта ёшдаги 7 ва ундан юқори синф ҳажмида маълумотлилар қабул қилинади.

БИЛИМ ЮРТИ ҚОШИДА КЕЧКИ МАКТАБ МАВЖУД.

ЎҚУВЧИЛАР ДАВЛАТ ТАЪМИНОТИДА БЎЛАДИЛАР.

Совет Армияси сафидан ҳарбий хизматни адо этиб қайтганлар ва ўрта маълумотлилар учун саккиз ойлик курслар ташкил қилинади.

Билим юртини аъло баҳолар билан тугатганларга иш стажисиз техникумларга кириб ўқиш учун йўлланма берилади.

Кирувчилар: директор номига ёзилган ариза, автобиография, турар жойидан справка, оилавий аҳволи тўғрисида справка, сўнгги иш (ўқиш) жойидан характеристика, 3х4 см катталикдаги 6 дона фотосуратларни топширадилар.

Туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома ёки паспорт ва маълумоти тўғрисидаги ҳужжат шахсан кўрсатилади.

ҲУЖЖАТЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНМОҚДА.

МАШҒУЛОТЛАР — 1 СЕНТЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

Мурожаат учун адрес: Чимкент область, Сариоғоч шаҳри («Тошкент—Сариоғоч» автобуси, «Тошкент — Чепгельди» пригородний проездининг «Сариоғоч» бекати).

СПОРТ

ФУТБОЛ

Олий лига командаларининг мамлакат чемпионатида навбатдаги тур ўйинлари бўлди. Олти учрашувнинг тўрттасида дуранг ҳисоби қайд қилинди. Жумладан Грузия пойтахтида динамочилар билан қайратчилар учрашди, ўйинда дарвозаларга биттадан тўп (1:1) киритилди. «Нистру» —«Зенит» мусобақасида ҳам шундай бўлди. Бир хил ҳисоб яна икки ўйинда такрорланди. «Спартак» — «Заря» ҳамда «Шахтер» — «Динамо» (Киев) командаларининг учрашувларида томонлар дарвозаларга иккитадан тўп киритишди. Фақат икки ўйинда ғолиб команда қўш очколик бўлди. Одессада «Черноморец» командаси футболчилари «Карпат» дарвозасига жавобсиз икки тўп киритишган бўлса, араратчилар «Пахтакор» футболчиларини қабул қилиб, 3:1 ҳисобида ғалабага эришдилар. Ереванликларнинг бу ютуғи команданинг икки поғона юқори кўтарилишини таъминлади. Мамлакат чемпионатининг сермаҳсул ҳужумчиси А. Ионкин («Қайрат») бу турда ўз ҳисобидаги тўпларни 11 тага етказди. Кеча «Торпедо» — «Днепр» командалари учрашди. «Динамо» (Москва) — ЦСКА ўйини 9 августга кўчирилган.

АЛЬПИНИЗМ

Австриялик моҳир спортчилар Игнач Грубер билан Альфред Шен Помир тоғининг энг баланд чўққиларидан ҳисобланган Ленин номли қоясига йўл олгандилар. Улар 7134 метр баландликка об-ҳавонинг ёмон келиши сабабли чиқа олишмади. 6300 метр баландликдан чанғида пастга тушишни бошлаб юбордилар. Шундай юксакликдан чанғида жуда катта тезликда пастга тушишда сабот ва маҳорат кўрсатган спортчилар 4200 метрлик маррагача 25 минут вақт сарфлашди. Юқорига чиқиш учун эса 5 кун сарфлашганди.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700.029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 * ТЕЛЕФОНЛАР Эълонлар — 338142, коммутатор — 330249 дан 330258 гача

Р. 12470. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. А. — 185.